

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Pour l'officier seul, le service militaire reste une carrière qui doit occuper sa vie. Les dangers en ont disparu, emportent avec eux leurs brillantes compensations et l'attrayante insouciance du lendemain. La vie militaire a perdu son éclat, car c'est au reflet des épées nues que brillent bien les épaulettes; le militaire est sans auréole, dès lors on met en doute son utilité. On est tout près de ne voir en lui qu'un fardeau pour l'État, comme est un fardeau pour la terre le bronze qui doit rester dans nos arsenaux immobile et muet, jusqu'au jour où la guerre les réveillera l'un et l'autre pour aller tonner sur les champs de bataille.

BLONDEL. Coup d'œil sur les devoirs et l'esprit Militaires

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

VEERTIENDE DEEL.

DECEMBER 1845. — N°. 6.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1845.

*De afdrukken van het
nu dat de Tijdschrift
hunner Drukkerij in
en door hem wordt uitge-
geven
Breda 6 februari 1846
Broese & Comp*

DE

MILITARY SPECTATOR.

THE

FOR

THE

THE

NOVEMBER

J. C. VAN NISSEL

PRINTED BY

DECEMBER 1845 - N. O.

GEORGE & COMPANY

1845

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

HET OUDE EN HET NIEUWE JAAR.

(Ingezonden.)

Kameraden, het is een treurige dag, die laatste dag van het jaar; onze haren vergrijzen, onze epauletten verbleeken, maar wij — wij blijven steeds dezelfde. Alles gaat voorwaarts in de wereld, alles marcheert, iedere stand vindt bij het opmaken zijner jaarlijksche balans, een batig slot; slechts wij vinden misrekening en teleurstelling, slechts wij staan stil, te midden van die algemeene beweging.

Het ligt geenszins in ons plan, ook maar den minsten schijn van onregtvaardigheid te willen aannemen; daarom haasten wij ons te erkennen dat er in de laatste jaren veel voor het leger gedaan is; misschien evenwel zouden wij ons beter uitdrukken met te zeggen dat er veel in het leger gedaan is; maar ook dit is verbetering. Sedert wij uit de kantonnementen terugkeerden, is de armee aanmerkelijk vooruitgegaan in wetenschappelijk gehalte; ieder wapen kent en gevoelt zijne waarde meer dan ooit; het lot van den soldaat is in vele opzichten gunstig verzekerd; ook den officier heeft men niet geheel vergeten; nuttige instellingen van allerlei aard hebben wij daarenboven zien geboren worden; kortom, wij geven gaarne toe, dat het Bestuur van Oorlog, in weerwil eener finantiële crisis, voor het leger gedaan heeft wat het kon; maar dit alles blijft om zoo te zeggen *multum in parvo*; de groote levensvraag: het zijn of niet te zijn, die is onbeslist gebleven.

Waartoe is de mensch op de wereld gekomen? Om te werken, en om nuttig te zijn aan anderen en zich-zelfen. Wat is het aardse loon van hem die aan deze verplichtingen voldoet? Dat hij zijn tijdelijk welzijn verbeterd ziet en eindelijk rust vindt en zelfvoldoening. Sla nu uwe blikken in het rond en ga alle standen der maatschappij na; overal ziet gij deze waarheid bevestigd; alleen in den kriegsstand niet. De man immers, op zekeren leeftijd gekomen, beseft zijne waarde; hij gevoelt dat hij door eigene ver-

diensten en eigene middelen de plaats moet kunnen innemen die de natuur en de maatschappelijke inrigtingen hem aanwijzen; doch dit kan hij in onzen stand niet. Ieder rijksambtenaar, in welk vak hij ook werkzaam zij, is na tien of twaalf jaren dienst, op eene hoogte die huislijk genoeg en eene zekere mate van welvaart tot zijn deel maken. De officier daarentegen, die dertig en veertig jaren oud is, die meer dan de helft zijner levensdagen aan het vaderland ten offer bragt, verdient in den regel nog niet zóóveel, dat hij zich aan het hoofd van een huisgezin kan stellen om in de behoeften van echtgenoot en kroost te voorzien. Het duurt lang eer hij ook door zijne omstandigheden den mannelijken leeftijd bereikt. Deze ongerijmdheid nu wilden wij doen uitkomen. Het is een zonderling verschijnsel, dat zich alleen in den officiersstand vertoont, van namelijk zoo vele mannen te zien, die dikwerf reeds versleten zijn door de vermoeijenissen van eene onrustige loopbaan, en die niet te min in rang en tijdelijk vermogen, nog altijd in het jongelingsleefperk gebleven zijn.

De luitenant is *qualitate qua* jongman; de publieke opinie is zelfs geheel van dit beginsel doordrongen, en gewis ieder die dezen rang bekleedt, zal mij toestemmen in meer of minderen graad er de bewijzen van te hebben ontvangen. Zeker zijn een aantal rijksambtenaren niet hooger bezoldigd dan de 1ste en 2de luitenant, en van deze bezoldiging bestaan zij, vaak met een talrijk huisgezin; maar de officier is in zijne levenswijze aan een zeker decorum gebonden, dat de betrekkelijke waarde zijner inkomsten aanmerkelijk vermindert, om niet eens van verdere uitgaven, aan zijnen stand eigen, te spreken.

Het lot van het leger verdient in dit opzicht verbetering; maar aangezien deze materiele verbetering, benevens alle mogelijke morele tegemoetkomingen afhankelijk zijn van de betrekking waarin het leger tot de natie staat, zoo zullen wij ook deze meer van nabij beschouwen.

De kriegsstand wordt nog altijd aangemerkt als eene afzonderlijke kaste; hij die eenmaal de uniform aantrekt, is

onherroepelijk aan dien stand verbonden; de toegang tot alle overige betrekkingen is in den regel voor hem gesloten; hoe veelomvattend zijne bekwaamheden ook wezen mogen, voor hem schiet gedurende eenen langen vrede niets over, dan zich te verstompen in bezigheden van ondergeschikten aard.

Het bestaan van permanente legers blijft eene onvermijdelijke noodzakelijkheid, maar derzelve wijze van zijn is een wanklank in de maatschappelijke harmonie. Schoon het denkbeeld van eenen eeuwigen vrede nog verre af moge zijn van verwezenlijkt te kunnen worden, schijnt evenwel de vrede in Europa voor langen tijd bevestigd te wezen. Ons werelddeel wordt van dag tot dag kleiner, de afstanden verminderen, de belangen smelten ineen, en de hooge vierschaar die de algemeene rust reeds dertig jaren lang bewaarde, zal zich meer en meer genoopt vinden daarin te volharden.

Nu reeds zijn er legers in Europa, grootelijks bestaande uit krijgslieden die nimmer den oorlog zagen en die hem misschien nimmer zien zullen. Hoeveel sterke armen, hoeveel schrandere koppen heeft de natuur dáár niet vruchteloos voortgebracht? En zal men, van die schatten nimmer gebruik maken? Is het regtvaardig, dat hij, die eenmaal gehoor gaf aan de edele roeping om zijn vaderland met de wapenen te willen dienen, aanhoudend een leven blijft leiden dat doelloos is voor hem-zelfen en anderen; een leven dat daarenboven menigeen in eenen ongerijmden toestand houdt: man naar de jaren, jongeling naar de omstandigheden.

Het leger is vreemd aan de natie en de natie aan het leger; deze en gene personen mogen door banden van bloedverwantschap aan elkander gehecht zijn, de massa's blijven gescheiden. Men slaat ons soms nog met hetzelfde wantrouwen gade, alsof wij in de middeleeuwen waren, toen iedere stad bijna er roem in stelde, geen krijgsvolk in hare muren te behoeven te ontvangen. En van waar dit wantrouwen? Is het ontstaan door dat onze belangen niet altijd één waren met die der natie? Gewis, wij hebben de instellingen niet gemaakt, waardoor die belangen in strijd kwamen; wij hadden geene stem bij het beraadslagen; niets zou ons liever zijn dan deze belangen vereenigd te zien. Wij behooren immers ook tot het volk van Nederland. Wij hebben immers ook belang bij de algemeene welvaart; en echter sluit men ons uit, men weigert ons zelfs de regten van staatsburger. Men duldt ons niet, dan schijnbaar, in de vertegenwoordiging, zoodat wij inderdaad geen deel hebben aan het geven van wetten, zelfs niet van de zoodanigen die ons bijzonder aangaan, en die zoo moeilijk zijn te beoordeelen wanneer men geen soldaat geweest is.

Nog onlangs, bij het bekende voorstel tot herziening der Grondwet, wilde men ons geheel uit de 2de Kamer der Staten-Generaal bannen. Men verdacht onze onafhankelijkheid; bestonden daar redenen toe, waarom die dan niet uit den weg geruimd, door in datzelfde voorstel wetten uit te lokken, die ons bestaan tegen mogelijke willekeur beveiligden; maar men verzuimde dit, het was eenvoudiger ons uit te sluiten; men belette de gevolgen, maar de oorzaken bleven bestaan.

Zeker past het ons, krijgslieden, niet, om aan den Koning wenschen voor te dragen naar veranderingen waarvan Z. M. de behoefte niet gevoelt; maar mogten onze grondwettige instellingen eenmaal gewijzigd worden, dan hopen wij, soldaten, dat wij niet langer van de vertegenwoordiging blijven uitgesloten. Dit zou bijdragen om het leger met het volk te verbreederen en om het hooger te doen waarden. Men eindigt, gedurende eenen langen vrede, met ons te minachten; maar dan zal er een nieuwe loopbaan geopend wezen voor thans nog sluimerende talenten, die bewijzen zullen dat zij even goed de regten van hun volk in de raadzaal weten voor te staan en te verdedigen, als op het slagveld. Men zal ter regter plaatse vraagbaken en voorlichters hebben, bij het behandelen van een zoo gewigtige tak der wetgeving, als die welke de regeling onzer weerbaarheid in al haren omvang betreft. Bovendien, de wenschen en behoeften van het leger zullen gekend en niet langer verkeerd beoordeeld worden. Het *cedant arma toga* heeft niets vernederends voor den krijgsman, zoo het slechts wél begrepen wordt.

Toen de republieken van Athene, Sparta en Rome het toppunt harer glorie bereikt hadden, was leger en volk er één (1). Men noemt als een der oorzaken van Rome's verval, het opheffen der bepaling, dat men den Staat met de wapenen gediend moest hebben, alvorens naar civiele betrekkingen te kunnen dingen. Deze tijden zijn verre van ons, en gewis, het zou eene hersenschim zijn ze terug te willen roepen; maar eene toepassing van sommige instellingen uit die dagen, houden wij voor wenschelijk, voor nuttig. Men kon bijv. de bovenbedoelde ongerijmdheid doen ophouden, door den officier, na eenige jaren dienst, het *regt* te verleenen van naar een burgerlijk ambt te staan; dit zou zijn lot verbeteren, het avancement des blijvenden bespoe-

(1) In Carthago stond het leger zoo wat in dezelfde betrekking tot het volk, als vroeger en gedeeltelijk nog tegenwoordig in Nederland; gelukkig dat men sedert dien tijd het publiek evenwigt heeft uitgevonden.

digen en de voor militaire pensioenen uitgetrokken som verminderen. Het zou daarenboven een ander middel zijn om het leger en het volk tot elkander te doen naderen, daar velen de in dienst treding konden beschouwen als den eersten stap tot het verkrijgen eener civiele bediening, zoo hun die later nog wenschelijk voorkwam; de schutterijen eindelijk, zouden er aanmerkelijk bij winnen.

Dit, kameraden, zijn mijne overdenkingen in het oude, mijne wenschen bij het nieuwe jaar; evenwel het is niet alles, want eer gij de vervulling daarvan verkregen hebt, zal er nog wel eenigen tijd moeten verlopen; de belangen van zoo velen zijn er mede gemoeid. Slaan wij derhalve ook eenen blik op het inwendige, en trachten wij, zoo mogelijk, door een beter avancement datgene te verkrijgen wat wij zoo zeer behoeven. In de eerste plaats biedt zich het budget aan; de sommen bestemd voor materieel en passieve verdedigingsmiddelen zijn groot. Eilieve, laat ons toch niet verzuimen aan iedereen te zeggen, dat die sommen uit den aard der zaak wel bij ons departement behooren, maar dat wij soldaten er volstrekt niets aan hebben, dat men ze onzentwege gerust bij Eerdienst mogt verrekenen. Zodoende zal men begrijpen dat het personeel toch zoo schrikkelijk veel niet verslindt, ja zelfs dat het een volgende keer noodzakelijk hooger moet geraamd worden. Waarlijk, het kan niet anders, getuige onze organisatie; het is er eene van bezuiniging, de Minister heeft het gezegd en wij merken het dagelijks, want daaraan ligt, naast onze positie in den Staat, de schuld van al onze ellende. Wij doen ons best, wij blokken en studeren, meer kan men toch niet doen in vreedestijd, maar wat baat het als men niet vooruitkomt.

Men ziet overal drie, vier en meer luitenants aspireren naar eene kapiteinsplaats; het getal der luitenants wordt op voet van oorlog bij de infanterie nog vergroot en de evenredigheid derhalve nog meer verbroken. Dit nadeel weegt op tegen het voordeel van een meerder avancement en doet alle bevordering in de eerste jaren na den vrede stilstaan. Al ware het nu ook mogelijk, telkens de overkompleten als door eenen tooverslag weg te cijferen, het avancement zou niet te min stilstaan, daar er nog altijd te weinig kapiteins tegenover zoovele luitenants zijn.

De kapiteins toch zijn allen mannen in de kracht van hun leven, en gemiddeld moeten vier luitenants wachten tot een kapitein het goedvindt plaats te maken; dat dit lang duurt leert de ondervinding. Men beweert dat er voor iederen graad een maximum van leeftijd is aangenomen, zoodat hij die het bereikt heeft, niet meer in aanmerking

komt voor bevordering. Hoe hard dit bij eene oppervlakkige beschouwing ook schijnen moge, zoo moet men echter niet uit het oog verliezen dat het belang der individua's zwichten moet voor dat der massa's, ja zelfs dat het een staatsregel is, dat men soms onregtvaardig kan wezen jegens enkelen, om de belangen van het geheel te redden. Maar hier kunnen op deze wijze de belangen van het geheel niet gered worden. Al wilde men onmiddellijk al de zoogenaamde ouden pensionneren, dan zouden de overigen voor ééns een' goeden sprong doen, maar dan ook even goed weder stilstaan, en de herhaling van dit hulpmiddel zou na verloop van eenige jaren nogmaals noodzakelijk worden.

Daar eene eenigzins schitterende militaire loopbaan, bij den tegenwoordigen stand der zaken, helaas! bijna niet denkbaar is, zoo zetten wij het onderzoek niet verder voort dan tusschen de kapiteins- en luitenants-rangen, en wenschen het leger in alle wapens meerdere kompagnien toe, zelfs nieuwe dáár waar zij niet bestaan, of althans de kapiteinsplaatsen die er het gevolg van zijn. Op deze wijze zal men, wel is waar, even lang moeten wachten eer men hoofd-officier wordt, maar als kapitein gaat dit beter dan als luitenant.

Nu nog een woordje over den ouden dag; zelden denkt men daar sterker aan, dan bij den overgang van het eene jaar in het andere. Er bestaat ongetwijfeld een groot verschil tusschen het activiteits-tractement en het pensioen. Met de jaren vermeerderen de behoeften, daarbij worden de kinderen groot en hebben meer noodig, terwijl tevens het inkomen vermindert: dit is hard, maar onvermijdelijk. Zou er echter niet in te voorzien zijn? Ditmaal zullen wij geen beroep doen op 's lands schatkist; maar, zoo weinig kennis als wij ook van financie-zaken hebben, willen wij het wagen een denkbeeld te opperen, dat veelligt der moeite waardig was nader onderzocht te worden. Ik bedoel eene deelname in het burgerlijk pensioenfonds. Terwijl wij dit schrijven, is de wet die deze zaak moet regelen, ons nog onbekend; het schijnt echter dat het kapitaal van dit fonds door de ambtenaren zelven zal bijeengebragt worden, en dat het pensioen van ieder in verhouding zal staan tot zijne inlage. Zouden nu de officieren, *des verkiezende*, in dit fonds mede geen deel kunnen nemen tot het verkrijgen eener jaarlijksche verhooging van pensioen, waarvan het bedrag door hen-zelven kon bepaald worden. Op deze wijze was ieder in de gelegenheid om in persoon zijn toekomstig lot eenigzins te verzekeren. Mogt dit met het burgerlijk pensioenfonds niet gelukken, welnu, dat het dan een afzonderlijk fonds zij. Ik

wensch u, oude soldaten, voor het oogenblik slechts een schrandere bol toe, die de zaak eens goed uitpluist en spoedig rapport maakt, in hoeverre zij tot de toekomstige mogelijkheden kan behooren.

Verder wensch ik u een aantal adjudants- en andere plaatsen toe bij de nieuw te organiseren schutterij. Komt gij daar, dan zult gij bij het puik der natie dienen, en laat hen dan eens zien, dat er meer achter steekt dan zij dachten, om soldaat te zijn. Dit zal ons in hunne oogen releveren en zullen zij begrijpen dat wij veel moeten weten, wanneer wij willen beantwoorden aan datgene wat men van ons verwacht. Gij zult dáár theorie moeten houden; de drie scholen zullen zij gauw genoeg beet hebben; maar ik bid u laat dan de handen niet in den schoot zakken, want waarlijk zij zouden ons helder uitlagchen. Er zijn knappe koppen onder uwe toekomstige kweekelingen, en zoo gij hen op het denkbeeld bragt, dat alles wat men van ons vordert, verborgen ligt in de soldaten-, pelotons- en bataillons-school, dan waarlijk was ons crediet totaal verloren. Derhalve, eerst een reglementen-theoretje, zooals ook wij vroeger uitsluitend hadden (zaliger gedachtenis), en dan voor de liefhebbers nog wat extra's. Bijten zij niet, het zal buiten uwe schuld wezen, maar gij moet waardige voorgangers zijn; en, wat voor ons blijvenden ook wat zegt, gij moet het staande leger op eene waardige wijze bij de schutterijën vertegenwoordigen.

Nog een wensch wil ik u doen, het zal mijn laatste zijn, niet omdat er dan, naar mijne wijze van zien, niets meer te wenschen overblijft, maar omdat er aan alles een einde moet komen, en dus ook aan het wenschen.

De Belgische nadrukkers overstroomden ons met Revoluties, Consulaten en Empires; ook ik, van de gelegenheid gebruik makende, heb mij deze werken aangeschaft. Daarin heb ik veel gelezen van assignaten, bons en ander papieren geld. Mr. THIERS, die er meer van weet dan ik, beweert dat alle papieren geld steeds lager koers zal hebben dan deszelfs numeraire waarde bedraagt, en zijne werken bewijzen daarenboven, dat het leger, de rijks-ambtenaren en allen die bezoldigd worden uit 's lands kas, er het meeste nadeel bij hebben. Dit moet er nog bij komen in deze dure tijden. Ik wensch dus van harte, dat gij zoo lang mogelijk in klinkende specie wordt uitbetaald, of dat men, bij wijze van gratificatie, het verschil tusschen koers en effectief te goed doe.

En nu gij, brave onder-officieren van het Nederlandsche leger, u mag ik ten minste niet geheel vergeten. De orders van het rapport zijn gewoonlijk op oudejaarsdag: wáár, op

welk uur en in welke tenue de officieren zich zullen verzamelen tot het afleggen der *visites de corps*; er wordt gelast hoe men zich des nachts heeft te onthouden van het roeren der trom en het doen van vreugdeschoten, iets waar gewoonlijk niemand aan denkt; de regiments-, bataillons- en kompanies-chefs bedanken voor de visites en kaartjes hunner onderhoorigen, en dan voegen sommige luitenants er zelfs bij, hoe zij op hunne beurt bedanken voor de bezoeken, die gij, onder-officieren, misschien niet eens plan hadt bij hen af te leggen. Zoo langzamerhand immers blijft gij reeds uit eigen beweging weg, daar gij toch bemerkt nagenoeg nergens welkom te zijn. Men moet bekennen, dat wanneer al die heeren gesteld waren op deftige nieuwjaarsbezoeken, de minsten in rang op 1 Januarij dan al heel wat zouden te doen hebben; maar om u, wakkere onder-officieren, zoo geheel af te wijzen, daartoe heb ik nimmer kunnen besluiten. Gij zijt veroordeeld mij het lange jaar door, om allerlei beuzelingen na te loopen; waarom zou ik u, trouwe mede-arbeiders in den vaak zoo onvruchtbaren wijngaard van het soldaten-leven, dan ook niet eens als vrienden willen ontvangen. Nadert dus; voor al de bittertjes die gij in de afgelopen 365 dagen moest slikken, hebt gij thans wel een hartelijken nieuwjaarswensch verdiend. Maar — wat zal ik u wenschen, men moest redelijk blijven op dat stuk, anders beduidt het weinig.

Gij zijt goed gekleed en goed bezoldigd; des zomers schreeuwt gij u wel is waar de keel raauw, maar des winters krijgt gij ook verlof, met behoud van soldij en brood; voor armoede in uwe grijsheid behoeft gij minder bezorgd te zijn sedert de instelling van uw pensioenfonds; zoo gij gehuwd en gezegend zijt met een talrijk kroost, er is afkomen aan als het slechts jongens zijn, men maakt ze regimentskind, en zij krijgen eene opleiding daar niets aan ontbreekt. Nogmaals, ik weet niet wat ik u wenschen zal; eene verhoogde toelage voor kleeding en reparatie zou u zeker niet ten onpas komen, die is meer voor u gevraagd, en ik gun ze u van harte, maar verder — wat dan? Gij zwijgt, en toch lees ik uit uwe blikken en weet ik uit de verandering die uw personeel jaarlijks ondergaat, dat gij meer verlangt. Ik zal trachten dit raadsel op te lossen.

Het meerendeel uwer is sergeant of wachtmeester, onverschillig, want niet allen zijn geschikt om sergeant-majoor of onder-adjudant te worden, dit gevoelt gij zelve. Wanneer gij na tien of twaalf jaren dienst tot dien rang komt, zult gij er nog ongeveer dertig in moeten doorbrengen, alvorens regt te hebben op pensioen. Hoe goed gij het ook

gedurende die dertig jaren hebt, hoe zeker gij van eenen gerusten ouderdom zijt, tegen zooveel eentoonigheid zijt gij niet bestand. De mensch haakt naar verandering, dit is hem eigen; hij hoopt daarbij op verbetering, zonder die daarom altijd te vinden, maar de drang om die te zoeken is hem ingeschapen, en iemand die hier beneden niets meer te wenschen had, zou juist daarom dood ongelukkig zijn. Dit alles is niet nieuw, ik weet het; maar toch zóó nieuw, dat sommigen er nimmer over nagedacht hebben, en dat juist deze wijze beschikking der Voorzienigheid aanleiding geeft, dat men velen geheel onverdiend pruttelaars en ontevreden noemt.

Er moet dus een zekere prikkel zijn, onder-officieren, die u voortdrijft; als gij het eene kleine voorregt magtig zijt geworden, moet gij de oogen weder op een ander kunnen vestigen. Wanneer men volhoudt, u op den dag uwer aanstelling, alles te geven wat men geven kan, dan zult gij ook volhouden zoodra mogelijk, uw ontslag te nemen; ten einde te gehoorzamen aan eene neiging die ieder mensch is aangeboren. Op den eentoonigen weg dien gij te bewandelen hebt, moeten zich rustpunten bevinden, kleine halten, waar gij gelaafd en verkwikt wordt.

Wij wenschen u dus eene verhooging van tractement bij meerdere dienstjaren, de herstelling der onderadjudanten-vaandeldragers, die zoo nuttig te gebruiken waren bij de verschillende takken van instructie, en eindelijk nu en dan eene enkele benoeming tot officier.

Wat u betreft, gehuwden, gij zegt mij, dat het verlof met behoud van tractement, u weinig baat; gij beweert integendeel, daardoor nog des winters de dienst te moeten verrigten uwer afwezige kameraden, nadat gij des zomers, als ouder en meer ervaren dan zij, dikwijls ruim zooveel hebt bijgedragen tot den goeden gang der instructie. Dit is waar, maar, te drommel, het valt zoo moeilijk om het ieder naar zijn' zin te maken. Denkt ook eens aan uwe jongens, die regiments-kinderen worden; dit voorregt hebt gij in compensatie. — Wat, gij valt mij in de rede? — daar had ik niet aan gedacht. Gij hebt geen jongens, zegt gij, louter meisjes; dat is gekker, want daar moet gij alleen voor zorgen, zij moeten gekleed, gevoed en onderwezen worden; en later — men kan ze toch in geen klooster steken — gij woont in de kazerne en zijt omringd van knappe welgemaakte jongens; ouden toch hebben wij weinig, en misvormden dulden wij niet. Zij hooren onwillekeurig gesprekken die zij niet hooren moesten; zij worden van lieverlede gemeenzaam met een zeker denkbeeld en — ik begrijp u.

Diep beklaag ik u, brave, grijze onder-officier, die al uw glorie in een onbesproken naam stelt; maar beklagen baat niet, men moet meer doen.

Gehuwde lezers van den *Militairen Spectator*, ik bid u, deelt deze regelen aan uwe echtgenooten mede; ik wil een beroep doen op hare menschlievendheid, op haar moederlijk gevoel; want vooral zij die moeders zijn, moeders van bloeiende dochters, zullen beseffen hoe dringend hier hulp en bijstand gevorderd wordt.

Bijna in iedere stad vindt men tegenwoordig dames-vereenigingen, die zich ten doel stellen het lot der behoeftigen onder de sexe te lenigen, en gij, edele vrouwen, die de levensgezellinnen zijt van mannen, welke zulk eenen schoonen stand bekleeden als den onzen, gij zoudt niets meer doen dan u aansluiten aan dergelijke instellingen, zoo zij in het garnizoen bestaan? Neen, uwe roeping is verhevener, uwe taak is grootscher, ook gij kunt eene vereeniging vormen, die hare takken in alle korpsen, in alle garnizoenen heeft; eene vereeniging wier strekking niet alleen van materielen maar ook van morelen aard is. Gij hoort het, onze onder-officieren verkeeren ten opzichte hunner dochters in moeilijke omstandigheden. Overal kunnen de kinderen afdwalen, hoewel de ouders doordrongen zijn van de braafste grondbeginselen; dus, zooveel te meer hier. Onschuldige meisjes, pas ontluikende maagden loopen gevaar het goede spoor te verlaten, eer zij regt weten wat zij doen; hebt medelijden met haar, hebt medelijden met hare ouders. Gij, liefderijke huismoeders en zachtzinnige echtgenooten van officieren, behoort door het huwelijk insgelijks tot onzen stand; ook gij hebt derhalve er belang bij hem te releveren; hoe vermogend kunt gij daartoe niet bijdragen door een naauwlettend toezigt te houden over de vrouwelijke leden onzer onderofficiers-gezinnen. Alom worden pogingen aangewend tot verspreiding van zedelijkheid en beschaving; en ik ben er van overtuigd, ook gij, Nederlandsche officiersvrouwen, zult er het uwe aan willen toebrengen. Hier is een ruim veld voor ul. geopend; vormt eene vereeniging die zich belast met het toezigt over de opvoeding der dochters van soldaten en onder-officieren, die tracht te zorgen dat zij op goede scholen komen, en onderwezen worden in vrouwelijke handwerken; die bewerkt dat zij tijdig geplaatst worden als dienstboden in goede huizen, en die zich verbindt om uwe eigene steeds uit dien voorraad te kiezen. Laat uwe vereeniging de vrouwelijke PALLAS zijn, die haar schild over eer en deugd uitstrekt. De invloed uwer echtgenoten zal u daarbij ondersteunen, de taak zal edel en toch

niet zwaar zijn; wie zal u niet gaarne behulpzaam wezen met raad en daad, wie zal niet gaarne medewerken tot zulk een schoon doel; gewis, eene *Vereeniging tot heil der dochters van onder-officieren en soldaten* zou bloeijen.

DIXI.

HET KAVALLERIE-VUUR

HET SCHIJFSCHIETEN TE PAARD.

De heer majoor VAN MERLEN heeft op onze aanvraag, welwillend aan ons afgestaan het navolgend vertoog over het kavallerie-vuur, bevattende zijne denkbeelden, ten eerste over het doel en de strekking van dat vuur; ten tweede over de middelen, welke kunnen gebezigd worden bij het onderwijs en de oefening van ruiters en paarden in het vuur. Erkentelijk nemen wij het in onze kolommen op.

De Redactie.

Het kavallerie-vuur wordt over het algemeen zeer weinig geacht, en het is tot heden van weinig beteekenis geweest; het heeft dan ook niet den minsten invloed, vooral in de laatste oorlogen uitgeoefend.

De oorzaken daarvan zijn:

1. Daar de kavallerie een aanvallend wapen is, zal steeds de sabel en lans het hoofdwapen zijn en hiermede de overwinning moeten behaald worden. Hierover zijn alle kavallerie-officieren het volmaakt eens.

2. De slechte inrigting der vuurwapens.

3. De slechte oefeningen in het schieten.

4. Het niet gewennen der paarden aan het vuren.

Hoewel de sabel en lans steeds de hoofdwapens moeten en zullen blijven, en daarmede alleen beslissende voordeelen kunnen behaald worden, zal men echter dikwijls in het geval kunnen komen, om den vijand door het kavallerie-vuur afbreuk te doen.

Met de Karabijn.

A. Te voet.

1. Indien men een defilé moet verdedigen tot dat de infanterie aangekomen is.

2. Indien men een nog zwak bezetten post wil overrompelen en deze niet overal voor de paarden toegankelijk is.

3. Indien men des nachts in de kwartieren overvallen wordt.

4. Bij eene revolutie, als de terug- of achtergeblevene manschappen hunne kazerne moeten verdedigen.

B. Te Paard.

1. Bij het tiraileren kunnen de tirailleurs de vijandelijke officieren uit de gelederen schieten.

2. Bij den aanval op een carré, kunnen eenige moedige tirailleurs, belast met het terrein voor het carré te verkennen, allen hun vuur op den kommanderenden officier rigten, die te paard gezeten is.

3. Indien vijandelijke generaals of officieren zich aan de spits der voorhoede bevinden om het terrein te verkennen, dan kunnen goede schutters te paard hen veel langer afwachten dan infanterie, en hun vuur op hen rigten.

4. Indien kavallerie afgemat op het slagveld aankomt en met een aanval bedreigd wordt.

5. In het afzonderlijk gevecht, als een infanterist zijn schot gelost heeft, zich goed verdedigt, of zich op eene plaats stelt waar hij weinig van den kavallerist te vreezen heeft.

Daar al deze omstandigheden wel niet dagelijks zullen voorkomen, maar toch tot het rijk der mogelijkheden behooren, moet men, indien ze voorkomen, er zooveel mogelijk partij van kunnen trekken.

Hiertoe wordt vereischt:

1. Eene zeer goede karabijn.

2. Een goed geoefend schutter, en

3. een paard dat volmaakt bij het vuren met de karabijn stilstaat, zoodat de ruiter de teugels op den hals kan werpen en even gemakkelijk te paard als te voet kan vuren.

Ontbreekt een van deze drie vereischten, dan staat het kavallerie-vuur gelijk nul.

a.) Goede karabijnen zijn overal voor geld te bekomen.

De hoofdgebreken van de onzen zijn:

1. De haft voor aan den loop aangebragt om de sabel op te steken, maakt de karabijn topzwaar.

2. Het schoorsteentje te veel op het midden van den loop geplaatst zijnde, maakt het rigten moeilijk; het afsnijden van den rand van het hoedje, is voor allen niet voldoende.

3. De kolf is te kort, waardoor de man met het gezigt te dicht op het slot komt.

4. Het stooten maakt de man angstig voor het vuren.

b.) Voor eene goede oefening in het schieten, wordt vereischt:

1. Een goed, zeer kort en duidelijk reglement.

2. Tact en ijver bij de officieren.

De oefeningen in het schijfschieten zijn, dit is niet te ontkennen, zeer veel verbeterd, en leveren dáár, waar men ze goed behartigt, een goed resultaat op.

Van 1819 tot 1830, hebben wij niet gezien, dat men bij de kavallerie een kogel naar de schijf heeft afgeschoten.

Met losse patronen werd alleen bij het tiraileren en bij begraafnissen gevraagd.

Hoe het bij het tiraileren toeging en nog dikwijls toegaat, is ons allen bekend; van stilstaan der paarden en goed aanleggen en mikken, was geen reden; er werd maar in het wilde weg geschoten.

Dikwijls kwam de karabijn niet eens tegen den schouder; welk eene uitwerking zulk een tirailleurvuur moet hebben, is ligt te begrijpen.

c.) Om de paarden aan het vuren te gewinnen en hierbij stil te leeren staan, wordt vereischt:

1. Een kort, duidelijk en goed voorschrift.
2. Taet, geduld en volharding bij de oefeningen.
3. Bekwaamheid in de rijkunst.
4. Veel los kruid.

5. Dat men niet volgens het reglement aanlegt (te paard) en vuurt, maar de teugels, bij het laden stilstaande en bij het vuren, loslaat en op den hals van het paard doet rusten, dit is van zulk een belang, dat men nimmer tot zijn doel zal geraken, indien men de teugels vast blijft houden, omdat het paard, bij het aanleggen, telkens in den mond gerukt wordt en het schot dicht langs de ooren van het paard gaat.

Mond en gehoor worden nu beiden telkens aangedaan.

Het schot is nu ook onzeker, daar de minste beweging van het hoofd van het paard, de karabijn buiten de directie brengt.

Sedert wij de teugels los hebben, staan de paarden.

Door de teugels los te laten en op den hals te doen rusten, kan de man, door het bovenlijf links te draaijen, de karabijn ver van het oor rigten, en het paard bekomt geen ruk in den mond.

Vuren met de pistolen.

Dit vuur is voor kavallerie met karabijnen gewapend, van te weinig beteekenis om in aanmerking te komen, weshalve het mogelijk raadzaam zoude zijn de pistolen af te schaffen, zoowel uit het oogpunt van bezuiniging en verligting der bepakkings, als om den tijd aan het pistoolvuur gewijd, nuttiger te besteden.

Het schijfschieten.

Deze oefening moet te voet en te paard plaats hebben. Te voet, om de ruiters eerst naauwkeurig met de wijze van aanleggen, mikken en treffen bekend te maken. Zoodra dit doel bereikt is, waartoe 5 à 6 lessen voldoende zijn, moet men uitsluitend te paard vuren.

Vóór dat men tot het vuren naar de schijf overgaat, is

het een hoofdvereischte, dat men den man op een doel in de kazerne leert aanleggen en met los kruid vuren.

Bij het schijfschieten te voet, moeten de paarden altijd medegenomen worden, om ze trapswijze aan het vuren te gewinnen.

Het schijfschieten te paard moet dikwijls plaats hebben; de paarden moeten zoodanig geoefend worden, dat de ruiter zijne teugels geheel kan loslaten, en even goed kan aanleggen, mikken en vuren als te voet.

Op het punt waar naar de schijf moet worden geschoten, moeten steeds twee zeer bedaarde paarden geplaatst worden; de ruiter rijdt in verschillende gangen op dit punt aan, alwaar een man te voet staat, die het wat haver aanbiedt, en het, indien noodig, even bij den regter trensteugel vasthoudt.

Om de paarden in den beginne nog beter de schijf te doen naderen, laat men met éénen afbreken en de ruiters in een groot langwerpige vierkant voorbij de schijf marcheren. Zoodra de ruiters allen in kolonne zijn, laat men halt maken; de ruiter, die nu tegenover de schijf is, vuurt, blijft een oogenblik staan en gaat dan een paardslengte vooruit. Na ieder schot gaan alle ruiters een paardslengte vooruit, zoodat er telkens een ander tegenover de schijf komt.

Op het punt waar gevraagd wordt, is ook een man te voet met haver geplaatst.

Eer de ruiter den haan spant, moet hij aanleggen, om te zien of zijn paard rustig is. Is het paard onrustig, dan mag de ruiter niet vuren, maar stelt dit tot een volgende keer uit.

Wijze waarop men paarden aan de wapens en het vuren moet gewinnen.

Tot deze oefening heeft men noodig eenige oude pistolen en karabijnen, die men steeds door de gestrafte manschappen doet schoonhouden, en die onder opzigt van den wachtmeester der politiewacht worden gesteld.

Deze wapens zijn noodzakelijk om den man niet telkens in de onaangename verplichting te brengen van de zijnen weder schoon te maken, hetgeen zou kunnen veroorzaken, dat de ruiter deze oefening met tegenzin verrigtte.

Ten tweede, om de goede wapens niet te bederven, want onophoudelijk moeten dezelve gebruikt worden.

Bij deze oefening moeten telkens een paar man te voet, voorzien van haver en *caveçon* tegenwoordig zijn.

Remonte-paarden.

Zoodra de lessen met de stang in den galop een aanvang nemen, en men veronderstellen kan dat de ruiter mees-

ter van zijn paard is, zal men met deze oefeningen aanvangen.

Zij zullen steeds bij het einde der lessen plaats hebben, als wanneer de paarden bedaard zijn en beter stil zullen staan.

Het gewennen aan het zien der wapens en het aanleggen.

De vrees voor een voorwerp bestaat veelal daaruit, dat het paard er niet mede bekend is; het is dus een hoofdvereischte het paard de pistool en karabijn goed te laten zien en beruiken.

De ruiters, midden in de rijbaan, met twee paarden tusschenruimte geplaatst, laten de teugels los en nemen de pistolen uit de holsters of van den man te voet met omzigtigheid aan.

Zij laten het paard de pistool zien en beruiken, waarbij moet in acht genomen worden, dat zulks niet plotseling, maar langzamerhand geschiedt; terwijl men met de eene hand de pistool laat zien, streelt men het paard langs den hals, met de andere hand, en spreekt het bedaard toe; wordt het zeer onrustig en angstig, dan onttrekt men de pistool aan het gezigt, om haar weder te laten zien zoodra het bedaard is.

Is het paard schrikachtig, dan onttrekt men de pistool niet aan het gezigt; de schrik over zijnde, zal het paard gerust zijn.

De manschappen te voet geven de paarden wat haver en houden de onrustige even bij de trensteugels vast.

Zoodra het paard aan het zien van de pistool en aan het aanleggen regts, links en achterwaarts gewoon is, zullen de bewegingen van laden, spannen en in de rust stellen van den haan een aanvang nemen.

Zoodra het paard op deze wijze aan de pistool gewoon is, zal men het aan de karabijn gewennen.

Zeer onrustige paarden worden op den hoefslag geplaatst, en eerst in den draf marcherende, aan het aanleggen gewend.

Men blijft het paard met een zeer rustige hand bestieren, onophoudelijk aanleggende.

Indien het met de pistool plaats heeft, zal men ter regter hand marcheren.

Heeft zulks met de karabijn plaats, dan marcheert men ter linker hand en legt met eene hand aan.

Zoodra de vrees verminderd is, wordt hetzelfde in den stap herhaald.

Ziet het paard eindelijk dat het zich niet aan het voorwerp kan onttrekken, dan zal het van zelf bedaard worden.

Zoodra de paarden bedaard zijn, en geen vrees meer voor het aanleggen betoonen, zal men met pistool en karabijn in den stap en draf aanleggen, terwijl de teugels op den hals rusten, waarbij de teugelknoop ver genoeg moet doorgeschoven zijn, opdat deze teugels zoo kort zouden zijn, dat de ruiter ze terstond op de maat kan aanvatten, om het paard in te houden als het te snel wilde voortgaan.

Het gewennen aan het vuren.

Om de paarden aan het vuren te gewennen, zal de onderwijzer eerst met een slaghoedje aanvangen. Terwijl de ruiters met een paardslengte afstand in den stap marcheren (de teugels op den hals) en onophoudelijk aanleggen, plaatst hij zich aan de korte zijde, en op het oogenblik dat alle paarden hem zooveel mogelijk kunnen zien, doet hij de ruiters aanleggen en trekt op datzelfde oogenblik los.

Op het oogenblik van den knal, zullen de paarden schrikken en welligt een klein drafje aannemen; de ruiters moeten zich dan wel wachten hen plotseling in te houden. Men grijpt de teugels en houdt het paard in, als men ziet dat het te dicht op het voorgaande paard komt.

Vervolgens doet de instructeur een weinig kruid in den loop en vermeerderd dat tot de volle lading.

Telkens als de instructeur vuurt, zullen de ruiters aanleggen.

Alleen die paarden welke nog angstig zijn, moet men met de trensteugels, waarin een knoop geslagen is, verhinderen door te gaan.

Zoodra de paarden aan het schot gewoon zijn, zullen de ruiters op dezelfde wijze in den stap beginnen te vuren, waarbij de hierboven gemelde voorzorgen en dezelfde opklimming in acht moeten worden genomen.

De onderwijzer laat man voor man vuren, waarbij de anderen aanleggen.

De schoten moeten niet snel op elkander volgen. Bij zeer vurige en angstige paarden wordt de trens vastgehouden en met de karabijn met eene hand gevuld.

De vuist moet dan op den voorlepel van den zadel rusten, om onwillekeurige rukken voor te komen.

Zijn de paarden hieraan gewoon, dan zal men met pistool en karabijn in den draf vuren, om de paarden nog bedaarder te maken.

Zoodra de paarden dit alles goed uitvoeren, zal men hen gewennen om halt te houden op het oogenblik dat men aanlegt.

Men legt aan en houdt terzelfder tijd halt, waarna men de teugels loslaat; vervolgens marcheert men weder voorwaarts, om hetzelfde te herhalen; voor deze oefening doet

men de ruiters op gelederen-afstand oprukken, en van het hoofd der kolonne stilstaande de beweging beginnen.

De andere ruiters blijven terwijl aanleggen.

Het gewonnen aan het schijfschieten.

Om de paarden aan het schijfschieten te gewinnen, wordt er midden in de rijbaan, dicht aan de lange zijde, een' schijf geplaatst, waarop de ruiters eerst aanleggen, en daarna, zoodra de paarden geen vrees meer voor de schijf betoonen, met los kruid er op vuren.

Eerst vuurt men in het voorbij rijden in den stap en draf, daarna stilstaande.

Men doet de ruiters op gelederen-afstand oprukken, en halt houden als het hoofd der kolonne tegenover de schijf gekomen is.

De eerste ruiter vuurt, blijft nog een oogenblik stilstaan en gaat dan een paardslengte vooruit, hetgeen de overige ruiters herhalen. Ieder ruiter die tegenover de schijf komt, voert hetzelfde uit; zoodra de paarden dit goed uitvoeren, plaatst men de ruiters evenwijdig en vlak tegen de korte zijde en de schijf op de andere korte zijde.

Een man met haver en een zeer bedaard paard, worden op het punt geplaatst waar gevraagd moet worden.

Men doet man voor man in de verschillende gangen afmarcheren, op het bepaalde punt halt houden, en de eerste maal halt houden zonder vuren.

Zoodra de paarden rustig blijven staan, wordt er gevraagd.

Voeren de paarden dit in eene geslotene rijbaan goed uit, dan moet zulks op het exercitie-veld weder op dezelfde wijze, met inachtneming van dezelfde volgorde, plaats hebben.

Men tracht eerst de schijf zoodanig te plaatsen dat de paarden niet kunnen uitwijken.

Zijn de paarden aan dit alles goed gewoon, dan kan men gerust met scherpe patronen laten vuren.

Bij al deze oefeningen moet men zich wel wachten van met te veel overhaasting te werk te gaan, en vooral nimmer te zwaar laden.

Indien men met scherpe patronen aanvangt, dan moet men het kruid nog verminderen.

Voor deze oefeningen zouden alzoo bijzondere patronen dienen vervaardigd te worden, ten einde geen kruid te vermorsen.

Gedurende deze oefeningen gebeurt het wel dat een paard weder onrustig wordt, uithoofde het schot te zwaar, de tromp te dicht langs het oor gerigt is geweest, of wel dat het een ruk in den mond heeft bekomen; in deze gevallen moet zulk een paard een paar dagen weder in de eerste lessen geoefend worden.

Bijzonder angstige paarden moeten ook nog des namiddags door den onderwijzer zelve onder handen genomen worden.

Om de paarden aan het infanterie-vuur te gewinnen, plaatst men eenige manschappen te voet, met karabijn gewapend, aan het einde van het exercitie-veld, en doet de paarden daarop in de verschillende gangen aanmarcheren, terwijl men de ruiters doet vuren op 25 à 30 passen afstands, waarbij zij in acht moeten nemen dat zij in den grond rigten.

Nadat er geschoten is, moet men nog steeds door rijden, ten einde de paarden niet te gewinnen op het salvo halt te houden.

Bij de manschappen gekomen, moeten deze den paarden wat haver geven.

Oude en bedorvene paarden.

Oude, bedorvene paarden zijn gewoonlijk veel angstiger dan remonte-paarden, weshalve zij eene meer omzigtige, en, indien er boosaardigheid bijkomt, strengere behandeling behoeven.

Deze soort van paarden moeten tweemaal daags en wel aan den kaptoom geoefend worden.

Men doet de ruiters in den draf op de groote volte rijden en onophoudelijk aanleggen, tot het paard eindelijk uit eigen beweging den stap aanneemt, zooals gewoonlijk geschiedt met paarden die men aan de longe laat loopen.

Eerst wordt het paard op de trens gereden en daarna worden de teugels losgelaten.

Het paard in den stap zijnde, gaat men voort met het aanleggen. Neemt het dan uit angst of ongeduld weder den draf aan, dan laat men het begaan, tot dat het weder den stap aanneemt.

Duurt het draven te lang, dan doet de ruiter het paard door middel der trens den stap aannemen.

Heeft het paard eenen geruimen tijd geloopt, dan doet men het stilstaan, en gaat dan met het aanleggen voort, het paard door het zachtjes schudden met den kaptoom en de stem geruststellende.

Is het paard bedaard, dan zal een man te voet vuren, terwijl de berijder aanlegt.

Het paard ook hierbij rustig blijvende, zal men trapswijze tot het vuren te paard overgaan, zooals hierboven gezegd is.

Daar deze paarden gewoonlijk ook zeer bang voor de schijf zijn, moeten zij met den kaptoom daarbij gebragt en hun onder beloonend toespreken en streelen, haver gegeven worden; men laat het paard zoolang staan tot dat het gerust is.

Men herhaalt dit 4 à 5 malen achter elkander, tot dat het paard niet de minste vrees meer betoont.

Algemeene voorzorgen om de paarden daarin te onderhouden.

Indien de paarden goed aan het vuren gewoon zijn, moet dit onderhouden worden; eenmaal in de week zal men met los kruid moeten vuren, en wanneer men met de wapens uitrijdt, moet men iedere gelegenheid te baat nemen, om aan te leggen en te laden met de teugels op den hals, terwijl men in den stap of draf met afstanden marcheert.

Dat men door deze voorschriften te volgen, goede uitkomsten zal bekomen, is ons duidelijk gebleken; want bij het 1^e en 2^e eskadron van het 2de regiment dragonders, staan $\frac{7}{8}$ der paarden zeer goed stil en het ander gedeelte minder, doch goed genoeg om ook gebruikt te worden.

Slechts weinigen zijn er, waarop niet met scherp naar de schijf kan geschoten worden, en ware het dat ieder ruiter (zooals zulks behoorde te zijn) steeds zijn eigen paard reed en ze niet door rekruten en miliciens bedorven wierden, dan zou men er geen een vinden, waarop zulks niet plaats zoude kunnen hebben.

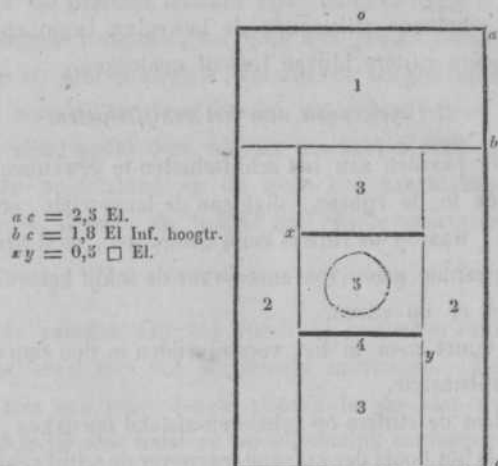
Dat men alle paarden aan het vuren kan gewinnen, hebben wij hier gezien met een paard, dat zóó angstig was, dat het, als men de pistool uit den holster trok, terstond met zijnen ruiter doorging, en zich nu met de teugels op den hals, bij het vuren niet meer beweegt. Neemt men nog daarenboven in aanmerking, dat men een hert, dat oneindig angstiger dan een paard is, wel aan het vuur gewent, dan zal men overtuigd wezen dat men ook met ieder paard tot zijn doel kan geraken.

Er is evenwel geen regel zonder uitzondering. Indien men nu de paarden van een regiment, die niet aan het vuren gewoon zijn, daaraan wil gewinnen, dan moet men gedurende één jaar voor het verlaten van het exercitie-veld, alle deze voorgeschrevene lessen trapswijze volgen, en zoodra men aan het vuren is, telkens ieder man drie patronen laten verschieten.

Om te doen zien welke goede gevolgen deze oefeningen gehad hebben, laten wij hieronder ten slotte de uitkomsten van het schijfschieten volgen.

B. VAN MERLEN.

MODELSCHIJF.

OPGAVE

der op den 25 September 1845 door het 1ste en 2de eskadron, 2de regiment Dragonders, gedane schoten met Karabijn te paard, op 50 Ned. El afstand en tegen eene schijf van 2,5 Ned. El hoogte en 1,25 Ned. El breedte.

GEDANE SCHOTEN door Onder-Officieren, Korporaals en Dragonders.	DAARVAN GEEAFT IN N ^o .					De schijf gemist.	Malen dat het slaghoedje heeft geweigerd.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	5	4	3	2	1				
447	2	47	32	116	36	194	12	447	De slaghoedjes, welke de 1e maal weigerden, ontstaken het kruid allen bij de 2e keer. Wind Z. O. ten O.; windvlagen met overigens heidere zachte lucht en zonneschijn.

AMSTERDAM, den 25 Sept. 1845.

De Majoor, kommanderende voornoemde Eskadrons,
B. VAN MERLEN.

OPGAVE

der op den 2 October gedane schoten door de overige manschappen van het 2de eskadron, welke op den 25 September verhinderd waren naar den prijs te schieten met Karabijn te paard, tegen eene schijf van 2,5 Ned. El hoogte en 1,25 Ned. El breedte, op 50 Ned. El afstand.

GEDANE SCHOTEN door Onder-Officieren, Korporaals en Dragonders.	DAARVAN GEEAFT IN N ^o .					De schijf gemist.	Malen dat het slaghoedje heeft geweigerd.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
	5	4	3	2	1				
183	5	17	32	30	14	65		183	Regenachtig weder. Z. W. wind.

AMSTERDAM, den 2 October 1845.

De Majoor, kommanderende de geslet. Eskadrons,
B. VAN MERLEN.

Militärische Briefe

BINES

VERSTORBENEN

AN

SEINE NOG LEBENDEN FREUNDE.

VIJF EN TWINTIGSTE BRIEF.

Olympus, den 25sten December 1835.

KAREL XII ontvangt een bezoek van NAPOLEON. — Onderbond tusschen hen beiden nopens hunne invallen in Rusland. — Levendige discussiën over het mislukken dier aanvallen. — Het vermogen der wederkeerige verhouding.

Mannen van zoo weinig pronk, als koning KAREL XII, maken niet veel omslag en houden zich altijd alleen aan het wezen der zaak. Ik kan u derhalve geen feestelijke ontvangst of iets dergelijks nopens de aankondigde zamenkomst mededeelen. De keizer kwam, vergezeld van zijnen aangenomen zoon, den onderkoning van Italie, en bragt behalve dezen alleen BERTHIER en CAULAINCOURT mede. Al de aanwezenden kregen vergunning om te blijven, en schaarden zich rondom de monarchen in een grooten halven kring. Na eenige weinige woorden ter verwelkoming, die NAPOLEON even kort, maar yertrouwelijk beantwoordde, opende de gastheer de discussie, met de volgende toespraak tot zijnen hoogen gast:

KAREL XII. «Mijn keizerlijke broeder heeft zich beleedigd gevoeld, dat eenige geschiedschrijvers zijnen veldtocht in Rusland met den mijnen vergelijken, en zijne handelingen gelaakt hebben; zulks heeft hem aanleiding gegeven, om zelf eene soort van vergelijking te maken, die mij niet bijzonder tot eer verstrekt, en alhoewel ik niet loochenen kan dat mij menig gegrond verwijt is gedaan, evenmin kan ik toch ook toegeven, dat ik zonder plan en bedoeling Rusland zou zijn binnengedrongen, of minder uitzigt op eenen goeden uitslag gehad hebben. Mij dunkt veeleer, dat onze wederzijdsche bedoelingen, onderstellingen en ons wederzijdsch lot in de hoofdzak eender geweest zijn, en dat slechts de materiele krachten en verhoudingen verschilden. Ik ben derhalve verlangend te weten, hoe mijn keizerlijke broeder thans over de zaak denkt, en noodig hem hiermede uit, zijn gevoelen deswege te zeggen, tot nut en leering van de heeren die ons omringen.»

NAPOLEON. «Mijn koninklijke broeder geloove niet, dat al hetgeen ik in mijne ballingschap op St.-Hélène gezegd, en dat 't welk mijne lotgenooten publiek gemaakt hebben, van groot belang voor de geschiedenis geweest zij. De gemoedsstemming waarin ik mij maar al te dikwijls bevond, vergunde mij niet onbevooroordeeld over alle toestanden en betrekkingen behoorlijk na te denken; er was mij veel aan gelegen om mijne ondernemingen in de oogen der wereld te regtvaardigen, en met die bedoeling scheen mij veel anders toe, dan ik het daarna bevonden heb. Bovendien had ik behoefte aan verstandelijk onderhoud, daar het veld van werkdagigheid voor mij gesloten bleef. Ik hecht zelfs weinig gewigt aan de historische waarde van die ontboezemingen en mededeelingen, voor zoover zij betrekking hebben op krijgsfeiten; derhalve neem ik met genoegen de uitnoodiging aan, om mijne meening over

onze beide invallen in Rusland te uiteen en hoop mij met mijnen koninklijken broeder gemakkelijk te verstaan.»

KAREL. «Het verheugt mij zeer zulk eene verklaring te hooren en ik ben ten uiterste benieuwd wat mijn broeder daarover zeggen zal, daar zijn scherpe staatkundige en militaire blik den mijnen verre overtreft, en wij beiden thans niet meer in een toestand verkeeren om anders te moeten spreken dan wij denken en gevoelen. Het boek der geschiedenis ligt open voor ieder die er in lezen wil. Nemen wij zelve de dwalingen daaruit weg, welke eigene verblindings-, zelf- en partijzucht en andere kleingeestige motieven er in gebragt hebben, en stellen wij daarvoor waarheden in de plaats; slechts dan kunnen wij thans nog der wereld nuttig zijn.»

NAPOLEON. «In de hoofdzak hadden wij bij deze voor ons zoo noodlottige oorlogen wel eenderlei bedoelingen; heer broeder. Onze bedoeling was onze eigene magt te bevestigen, alzoo wilden wij niet dulden dat Rusland verder om zich heen tastte, of zich met onze vijanden tot ons onheil verbond. Uw toestand was veel gevaarlijker dan de mijne. Gij moest den Czaar trachten te overwinnen, of met hem gemeenschappelijke zaak tegen Polen en Duitschland maken, wat U, wel is waar, zelf niet in gevaar, maar ook tot geen eer zou gestrekt en het staatkundig bestaan van uwen opvolger op het spel zou gezet hebben. Op een monarch rust intusschen steeds de verpligting voor de toekomst van zijn land te zorgen; hij behoort zoo mogelijk zijnen opvolgers een' verzerden staat van bezit als erfdeel na te laten, maar geenszins het uitzigt op nieuwe onafzienbare oorlogen met de naburen. Hoofdzaken moet men niet zoeken te verdagen, maar te beslechten. — Mijne eigene magt scheen in 1811 genoeg vastgeworteld en gevestigd; een oorlog met Rusland dus minder door de omstandigheden geboden. Maar zoo oordeelen alleen de lieden die niet gewoon zijn een oog in de toekomst te slaan. In Frankrijk zat ik gewis vast op den troon. Mijne naaste naburen konden mij geen gegrunde vrees inboezemen. Wie waarborgde mij echter dat Rusland en Engeland geen naauw bondgenootschap tegen mij sloten? — Rusland paste in geenerlei opzigt in de staatkundige orde der dingen welke ik aan het vaste land van Europa deels zelfs gegeven had, deels er had zoeken te herstellen; het moest dus zijne eigene staatkunde volgen, en dat die niet op mijn voordeel uit was, was duidelijk, dat kon niet anders. Keizer ALEXANDER telde toenmaals 33, ik daarentegen reeds 43 jaren; hij was in de volle kracht zijns levens en zijner eerezucht, en moest mij na alle waarschuwingen overleven. Een oorlog met hem was binnen kort of na langer tijdsverloop onvermijdelijk; voor mij was deze oorlog gemakkelijker met goed gevolg te voeren, dan voor mijn zoon, die nog in de wieg lag, en toenmaals over 't geheel genomen, gemakkelijker dan later. 't Was echter mijne bedoeling niet Ruslands magt ten onder te brengen; dat zou in dien tijd niet mogelijk geweest zijn; maar ik wilde den invloed van Rusland verzwakken, den snellen voortgang zijner krachtsontwikkeling stuiten en naauwere grenzen voor de Russen trekken, die zij voortaan niet zoo gemakkelijk konden overschrijden. Ziedaar mijne bedoeling en ik had ruime middelen ter mijner beschikking om ze door te zetten. Gefukte mij dat, waaraan ik ook niet twijfelde, alhoewel ik mij het gevaage der geheele onderneming niet ontveinsde, dan zou een bondgenootschap tusschen Engeland en Rusland mij minder hebben kunnen schaden. Gij, heer broeder, hadt bij geringere hulpmiddelen een grooter doel op het oog. Uwe tegenpartij was tien jaren ouder dan gij, hare krijgsmagt nog onbeduidend, hare heerschappij in het binnenland nog niet vast bevestigd; de hoop op

eenen gelukkigen uitslag kan dus evenmin hersenschimmig genoemd worden.

« Intusschen komt het mij toch voor, dat de strijdmagt waarmede gij dezen oorlog ondernaamt, buiten alle verhouding zwak moet genoemd worden. Ik wil daarmede niet zeggen dat het onwaarschijnlijk zou geweest zijn, om met 40000 Zweden in eenen hoofdslag 200000 Russen te verslaan; immers hebt gij toch meermalen dezen vijand in grootere overmagt overwonnen; maar gij kondt mijn vriend, toch met zekerheid er niet op rekenen dat de Czaar zich aan de gevaren van eenen hoofdslag zou blootstellen, en al beging hij ook in het begin van den veldtog van 1708 dien misslag, u zouden toch, zonder eene krachtige medewerking der Kozakken, op wier bijstand gij in den beginne ten minste niet gerekend hadt, later de middelen ontbroken hebben om van de zege ter verovering des lands partij te trekken, hetgeen altijd eene terugwerking (*reactie*) ten gevolge heeft, zoodra de tegenpartij van den schrik bekomen is en van de omstandigheden weet partij te trekken. Bij dergelijke strategische berekeningen wordt dikwijls een valsche maatstaf aangenomen. De vraag is minder, met hoeveel troepen men den vijand, voor zooveel diens sterkte en toestand bekend is, uit het veld kan slaan; want dit resultaat is met goede troepen en generaals van ondervinding in den oorlog, langs verschillende wegen te bereiken; maar het komt hoofdzakelijk op de overweging aan: *hoeveel troepen men behoeft om zich in het veroverde land staande te houden*, tot de vrede onder voordeelige voorwaarden kan gesloten worden. Is het dus, uit aanmerking van de moeilijkheid des onderhouds, niet raadzaam, om met een sterker leger in Rusland binnen te dringen, dan moet men een *tweede leger* laten achterna rukken, om de door het eerste leger behaalde overwinningen te voltoojen.»

KAREL. « Ik sta verbaasd U een beginsel te hooren stellen dat met uwe eigene handelwijs in volstreckte tegenspraak is; dat mag welligt een gevolg der verkregene ondervinding zijn, dat een leger, onder zekere omstandigheden, zich-zelf door zijne eigene sterkte vernielen kan, een geval dat zich bij uw leger in Rusland voerdeed, en ook in andere tijden is beleefd geworden. Wanneer de geheele massa rusteloos verder moet voorwaarts gezonden worden, zonder de gelegenheid tot beslissende slagen te vinden, dan verzwakt het zich fysiek en moreel, en voert ten slotte toch niet uit hetgeen men er van verwachtte. — Wat uwe beweegredenen tot dien oorlog betreft, ik vind dat er redenen genoeg toe bestonden, want de eeuw die tusschen onze beide oorlogen ligt, heeft met daadzaken bewezen, dat Rusland zijne magt op eene buitensporige wijs zoekt te vergrooten, en wel het liefste ten koste zijner westelijke naburen. 's Lands grooten zijn het hierin volkomen met de regering eens; want zij brengen hun tijd liever in Frankrijk en Duitschland door, dan in het vaderland, hetwelk hun te weinig genot en gemak aanbiedt, en ook de troepen hebben het beter aan de Elbe en den Rhijn, dan aan de Wolga en den Dnieper. Duurt de vrede nog langer, dan zal het ontwaken voor de Duitschers des te verschrikkelijker zijn (1). — Minder, mijnheer broeder, kan ik mij vereenigen met het *tijdstip* dat gij voor dezen oorlog gekozen hebt. Gij waart toenmaals ook met de Spanjaarden in oorlog, en hadt wel eerst dezen tot onderwerping dienen te brengen, om dan met des te grooteren nadruk tegen de

Russen te kunnen handelen. Twee oorlogen gelijktijdig te voeren, en nog wel in tegenovergestelde rigting, en een daarvan op zeer verren afstand, is te veel op eens. Toen ik naar Rusland marcheerde, had ik ten minste in den rug niets te vreezen, zoolang STANISLAUS zich op den poolschen troon handhaafde, want ARGUSTUS was geen gevaarlijke tegenpartij in het veld; zijne intrigues hebben mij meer kwaad gebrouwd dan zijne krijgsooperatiën.»

NAPOLEON. « Over het te kiezen tijdstip van dezen oorlog had ik behoorlijk nagedacht, en heb mij deswege niets te verwijten. Het zou mij geen groote moeite gekost hebben om de Spanjaarden in het jaar 1810 volkomen te overwinnen; dat bewijzen genoeg de resultaten van mijnen veldtog in 1808. Maar daarmede zou de zaak nog niet afgedaan zijn geweest. De Spanjaarden zijn geen volk dat zoo gemakkelijk onder een vreemd juk bukt; zij zijn slechts langs een zeer stelselmatig langzamen weg tot gehoorzaamheid te brengen, welligt is daartoe meer dan eene halve eeuw noodig, gedurende welken tijd zij met vaste hand en tevens met veel omzigtigheid behooren geregeerd te worden. Al had ik nu ook in het jaar 1810 alle Spaansche legers vernield, de Engelschen op hunne schepen gejaagd, Cadix, Lissabon en Oporto in mijne magt gekregen, ook dan nog had ik eene krijgsmagt van ten minste 300000 man, onder de bekwaamste bevelhebbers, verscheidene jaren op het schiereiland moeten laten, om den heimelijken tegenstand der parijsen te onderdrukken en de nieuwe orde van zaken eenige vastheid te geven. Zulk eene verzwakking nu zou den oorlog tegen Rusland geheel onmogelijk gemaakt, mij in 't algemeen ook meer heimelijke vijanden in het noord-oostelijke Duitschland op den hals gehaald hebben, die ik niet uit het oog mogt verliezen. Middelerwijl kon Engeland, 't welk toenmaals mijne overzeesche bezittingen met vrucht bestookte, mij ook te Petersburg, Weenen, Berlijn en Stokholm benadeelen, en eene coalitie bewerken zooals het Englands staatkunde in 1813 gelukt is. Ik zou dus niet verstandig gehandeld hebben als ik mijne strijdmagt vooraf tot de militaire verovering van Spanje had gebruikt en den overigen mogendheden vrij spel gelaten had.

« Een krachtig gevoerde veldtog in Rusland gaf andere uitzigten, en ik hoopte dezen oorlog op zijn langst in drie jaren tijds ten einde te brengen. Middelerwijl moesten de Spanjaarden slechts zooveel bezig gehouden worden, dat zij geen groote voordeelen konden behalen, en daartoe behoefde ik geen zeer aanzienlijke krijgsmagt, terwijl ik de jaarlijksche aanvulling op 25000 rekruten berekende. Dezelfde eigenaardige karaktertrekken van het Spaansche volk, die deszelfs algeheele onderwerping zoo moeilijk maken, zijn ook de oorzaken dat de Spanjaarden, noch alleen, noch in gemeenschap met de Engelschen, in korten tijd beslissende voordeelen konden behalen. Ik behoefde dus niet te vreezen, dat mijne magt aldaar een gevoeligen schok wierd toegebracht, zoolang ik zelf uit mijn overwinningsskrans geen blad verloor. 't Was alleen mijne nederlaag in Rusland die den Spanjaarden zelfvertrouwen gaf en ook den moed der Engelschen verhoogde. — Boven en behalve deze omstandigheden, scheen het mij ook van belang den oorlog tegen Rusland in 1812 te beginnen, omdat een gedeelte der russische krijgsmagt tegen de Turken in 't veld stond en voordeelen op dezelve behaald had, die eenen spoedigen vrede deden voorzien. Ik rekende dus op de medewerking der Turken, en deze onderstelling had meer grond dan de uwe, heer Broeder, hoewel de vrede tegen mijne verwachting, nogtans tot stand kwam, hetgeen later het getal mijner vijanden vermeerde. Alles wel berekend, mogt ik dezen toch overmijdelijken oorlog niet langer uitstellen, en als deze eeuw verstreken is, zal niemand meer

(1) Wel te verstaan, indien de Duitschers niet op hunne hoede zijn of de eenheid niet weten te bewaren. Duitschland is echter thans op de baan eener groot-sche ontwikkeling en kan iederen aanval fier het hoofd bieden, onder voorwaarde echter dat de regeringen niet halver wege staan blijven.

(Aanmerking van den Duitschen Uitgever.)

twijfel voeden over het Europeesch belang dat deze oorlog in omgekeerden zin had, en zal het betreuren dat ik het onderspit gedolven heb.»

KAREL. «Wat deze erkenning van de nakomelingschap aangaat, koester deswege geen vurige hoop. Het zal u daarmede niet beter gaan dan mij; want wij beiden moesten, zooals bekend is, voor onze vijanden het veld ruimen, en wien het lot daartoe veroordeelt, heeft in het oog der wereld altijd ongelijk. Bovendien zijn de grooten der aarde ons nimmer regt genegen geweest, omdat wij ze te onzacht uit hunne behaaglijke rust trokken. Wij moeten onze vrienden inzonderheid onder de soldaten zoeken, en als er ooit eens een geschiedschrijver optreedt, die de oorlogen, welke wij zoo het heet uit eerzucht of uit verveling gevoerd hebben, onder een ander gezigtspunt brengt, en derzelve nut voor de geheele maatschappij zoekt te bewijzen, moet gij nog niet gelooven dat de openbare meening daarom ten onzen voordeele zal overslaan. — Maar al wil ik toegeven dat gij den oorlog tegen Rusland niet veel langer kondt verschuiven, nogtans komt het mij voor, dat uwe operatiebasis voor eene zoo groote onderneming geen voldoende *morelen* waarborg had. Gij behoeft zeker wegens Polen niet bezorgd te zijn, daar de koning van Saksen uw vertrouwde bondgenoot en tevens groothertog van Warschau was. Maar het onder 't juk gebragte Pruisen en Oostenrijk bevatteden veel brandstoffen, en dubbelzinnige bondgenooten zijn dikwerf gevaarlijker dan openbare vijanden. Gij hadt dus vooraf Polen moeten herstellen, en de beide gezegde mogendheden, wanneer hun ooit de lust bekropen had om van U af te vallen, een gevaarlijker nabuur te geven, en dit heldenvolk vaster aan U te kluistereu.»

NAPOLEON. «Mijn vriend, gij ziet niet duidelijk in de omstandigheden door, en waardeert te weinig den invloed welken aanhoudende krijgsroem verleent. Gij zelf hebt die tooverkracht op eene hoogte gebragt die U alleen in staat stelde om met zulke geringe middelen een zoo groote taak, als de overwinning van den Czaar was, te ondernemen, en ik, die, als gij, toenmaals sedert acht jaren voor den gelukkigsten krijgsvorst in Europa gehouden werd, had reeds vóór mijne troonsbestijging tien jaren lang de wereld met mijn' krijgsroem vervuld; men hield mij overal voor onweerstaanbaar. — Op mijne bondgenooten kon ik met veel zekerheid rekenen. De kleinere vorsten had ik in mijn belang getrokken, hunne contingenten dienden mij als gijzelaars. De keizer van Oostenrijk was mijn schoonvader geworden, en kon door de vernedering van Rusland meer winnen dan verliezen. De koning van Pruisen had zeker gaarne de spies omgekeerd, maar hij bezat te weinig veerkracht om zulk een stap te doen, zoolang ik nog magt genoeg bezat om hem daarvoor te tuchtigen. Zeker waren er onder zijne ministers en generaals wel eenigen die zulk eene krijgshouding aanrieden, maar het getal van degenen die oordeelden dat men zich nauwer aan Frankrijk moest aansluiten, was veel grooter. Een kindsch geworden veldmaarschalk, een oud wif van dubbelzinnigen naam, een generaal die zich door zijne stomheid had doen opmerken, een hofpaap (1) en anderen, schilderden met de donkerste verwen den koning de grootheid der gevaren af waaraan zijn volk door een afval van mij zou blootstaan. Deze voorstellingen deden hare werking en mijne meer en meer dreigende nabijheid het overige. Ook was **FREDERIK WILHELM**, zelfs na mijn rampspoed in Rusland en na den eigendunkelijken overgang van York tot de vijanden, nog altijd moeijelijk tot

een bepaald besluit te brengen. Zonder het geheim viervoudig verbond tusschen den minister **STEIN**, de generaals **SCHARNHORST**, **GNEISENAU** en **BLÜCHER**, die elkander onbewust op eene merkwaardige wijs in de hand werkten, zou ook in het jaar 1813 de afval van Pruisen geen bijzonder groote gevolgen gehad hebben. Van deze zijde had ik dus bij het verbreken van den oorlog met Rusland niets te vreezen, en ik was daaromtrent te geruster, omdat een pruisisch contingent van 20000 man mede naar Rusland optrok. Met opzigt tot de Oostenrijkers was de staat van zaken minder gunstig, want mijn schoonvader had te weinig invloed op de staatkunde van zijn rijk, welke altijd meer of min vijandiggezind jegens Frankrijk was, eene gezindheid die zich, met betrekking tot de afgedwongene deelneming aan dezen oorlog, door eene laauwheid openbaarde, welke mij in vele opzigten nadeelen berokkende. — Bepaald vijandige stappen had ik echter ook van daar niet te duchten, want het ontbrak den lieden aldaar aan de noodige veerkracht.

«Doch keeren wij tot Polen terug. Wierd Polen niet hersteld dan bleef er in mijn staatkundig stelsel tegen Rusland, altijd eene gaping bestaan, waaruit vroeg of laat voor mij menige verlegenheid ontstaan kon. Maar, hoe kon ik die herstelling tot stand brengen, zonder Oostenrijk en Pruisen door den gedwongen afstand van streken lands te krenken en tegen mij in 't harnas te jagen? De nieuwe koning van Polen moest daarenboven een man zijn van buitengewoon talent, om waarborgen voor de toekomst te kunnen geven. Wel betwijfelde ik niet, of mijn getrouwe **PONIATOWSKY** zou de daartoe noodige eigenschappen hebben ontwikkeld, doch ieder blad van de poolsche geschiedenis leerde mij, dat de partijgeest der Polen onder een regent uit hun midden gekozen, altijd het sterkste geweest is. Kortom, ik werd dagelijks meer en meer overtuigd, dat de herstelling van Polen geheel eigenaardige zwaarigheden had, en stelde ze daarom tot lateren tijd uit. Ik kan ook niet zien dat hieruit een bijzonder nadeel voor mij voortgevloeid is; de Polen toch hebben tegen de Russen achtervolgelijk 100000 man in 't veld gebragt, gedurende den geheelen oorlog hebben zij met groote dapperheid gevochten, en de binnenlandsche gesteldheid was veel gunstiger dan in uwen tijd, terwijl, aan den anderen kant, een nieuw opgericht koninkrijk te veel met zich-zelf zou te doen hebben gehad, om krachtig deel aan den oorlog tegen Rusland te kunnen nemen.»

KAREL. «Welk operatieplan heeft mijn broeder voor dien grooten oorlog ontworpen en op welke grondslagen berustte het?»

NAPOLEON. «Mijn operatieplan, heer broeder, was volkomen aan het uwe gelijk, dat wil zeggen, ik had er geen. Het is belagchelijk den loop der krijgsgeschiedenissen stap voor stap vooruit te willen bepalen, daar zich met elken dag nieuwe verschijnselen kunnen voordoen, die het aangenomen plan kunnen doen vervallen. Ik had dus geen *plan*, namelijk niet dat wat men daaronder gewoonlijk verstaat, maar wel een klaar *denkbeeld* van de te volgen handelwijs. Dit denkbeeld bestond dáárin, dat ik des vijands hoofdmagt moest opzoeken, aanvallen en verslaan, en dan naar Moskau oprukken, waar ik de werking mijner overwinning wilde afwachten, en dan nader besluiten. De sterkte mijner 430000 man bedragende strijdmagt vergunde mij, ja noodzaakte mij zelfs ze te verdeelen, zonder dat ik mij nog aan het gevaar blootstelde van ergens eene vijandelijke overmagt te ontmoeten. Ik rukte dus met de hoofdmagt van Wilna naar Smolensko, en had rechts en links van mij zulke sterke zijkorpsen, dat mijne flanken genoeg beveiligd schenen.»

KAREL. «Waarom sloegt gij den weg naar Moskau in en welke

(1) Het is ons onmogelijk geweest de bedoelde personen te noemen.

(De Duitse Uitspraak.)

voordeelen beloofdet gij u van het bezit dezer tweede hoofdstad des rijks?»

NAPOLEON. «Ik vermeende den weg naar Moskau te moeten inslaan, omdat het land in die rigting het toegankelijkste is; ik vermeed daardoor de uitgestrekte bosschen ten noorden en de zich ver uitbreidende moerassen ten zuiden van deze operatielij; ook mogt ik aannemen dat de vijand mijne voorwaartsche beweging uit al zijne magt zou zoeken te verhinderen, en den door mij zoo gewenschten hoofdslag dus niet ontwijken zou. Moskau's bezit kon mij in zekere opzichten van groot nut zijn, zoowel met betrekking tot de ontevreden en als tot Turkye, indien de eene of andere partij zich geneigd toonde om mij de hand te bieden. In alle geval was Moskau een geschikt doelpunt. Ik hoopte daarenboven mijne tegenpartij, die met hare toerusting en nog niet gereed was, te slaan vóór dat hare magt vereenigd was, en mijne overwinning alzoo met geringe offers te koopen.»

KAREL. «De persoonlijke leiding en de zorg voor het onderhoud van zulke groote massa's zouden mij in geene kleine verlegenheid gebragt hebben; ook komt het mij voor, heer broeder, dat uwe offensieve bewegingen wat te langzaam waren, om den vijand vóór zijne vereeniging te slaan, hetgeen u dan ook mislukte. Men zou mogen vragen, of de bevelen aan de beide vleugelkorpsen gegeven, altijd naauwkeurig zijn uitgevoerd geworden, of dat welligt hunne te langzame voorwaartsche beweging ook den marsch van het hoofdleger vertraagd heeft.»

NAPOLEON. «De gebieder van zulke groote legermassa's kan niet alles persoonlijk bestieren of iederen stap naauwkeurig voorschrijven. Men moet zich vergenoegen met de hoofdbevelhebbers hunne taak duidelijk en klaar voor te schrijven, en het overige aan hun verstand overlaten. Legers van verscheidene honderd duizend man bewegen zich toch niet zoo snel als het hoopje volks dat gij naar Rusland hebt gevoerd; hare werking gelijkt daarentegen op een sneeuwval, die alles met zich voortsleept wat zich haar in den weg durft stellen. Men moet ter beoordeling daarvan een anderen maatstaf aannemen.»

KAREL. «Mijn keizerlijke broeder vergeve het mij dat ik de vergelijking niet volkomen juist kan vinden. Een sneeuwval verplettert niet alleen wat hem in den weg staat, hij vernielt ook zijne eigene baan en blijft aan het eind magteloos liggen. Men heeft mij gezegd, dat de streken langs welke uwe hoofdmagt trok, bijna eene woestijn geworden zijn, zoodat gij later in ernstige overweging naamt, of gij wel langs denzelfden weg zoudt terugtrekken. Deze langzame voortrollende klomp leed onderweg een groot verlies aan hare eigene massa, kreeg te Smolensko een' geduchten schok en werd bij Borodino haast uiteengerukt; de brand van Moskau verteerde het zwakke overblijfsel, want schoon de sterkte der uit Moskau afmarcherende troepen grooter was dan die den 14^{den} September er waren binnengerukt, toch was het gehalte van dit leger niet bijzonder uitstekend. De latere handelingen van uw groot leger gelijken op het langzaam wegsterven van eenen, door eene ongeregelde levenswijze en uitspattingen van allerlei aard, ontzenuwden reus.»

Op deze woorden, die de koning met zekeren nadruk sprak, betrok NAPOLEON'S voorhoofd; MURAT en NEY wisselden eenige vurige blikken; de zweedsche generaals zagen elkander verbaasd aan. Gedurende eenige minuten heerschte er een diep stilzwijgen in de vergadering. Eindelijk brak de hevige MURAT de pijnlijke stilte af en zeide tot den koning: «Gij spreekt beleedigend, Neef, en moest wat beters van ons denken. Onze voorwaartsche beweging was buitengewoon snel, en geen langzaam voortrollen, zooals gij

gelieft te zeggen; ik zelf marcheerde met de vereenigde reservekavallerie aan de spits; de hertog van Elchingen (NEY) volgde mij met zijn korps op den voet, en wij beiden hebben ons over geen verzuim te beschuldigen. Dat wij de Russen voor Smolensko niet tot staan konden brengen was onze schuld niet. Bij Krasnoi haalde ik echter de infanterie-divisie Newerowski in en ben haar duchtig te lijve geweest.» — «Zonder haar nogtans veel te schaden, Neef,» — viel hem KAREL lagchend in de rede. — «Gij hebt het daar niet beter gemaakt als ik bij Punitz, waar ik even zeker van mijne zaak geloofde te zijn; maar gij hadt in uwe talrijke rijdende artillerie een geducht middel dat gij niet wist te gebruiken. Doch vergeet toch niet waarom wij hier eigenlijk bijeen zijn; laat de kleingeestige ijdelheid varen en blijf bedaard.»

NAPOLEON. «Als ik uwe voorbereidende operatiën met de mijne vergelijk, koning KAREL, dan kan ik geenszins inzien dat gij sneller en beradener zijt te werk gegaan, en gij verdient deswege wellicht gegronnd verwijt. Maar onze wederzijdsche toestand was geheel verschillend van aard en kan niet op dezelfde lijn gesteld worden. Moest gij, gelijk het heet, slechts zoolang bij Mohilew en Smolensko staan blijven, om de komst van LÖWENHAUPT af te wachten, die u het hoofdpark van verre moest toevoeren; ik voor mij had niet minder gewichtige redenen om twee weken bij Wilna, en later nog twee weken bij Witepsk te verweilen; want waarschijnlijk hebt gij met uwe berisping dit oponthoud bedoeld. De afstand van Kowno over Wilna tot Witepsk bedraagt 60 mijlen, welken wij, na aftrek van het verblijf te Wilna, in zes weken aflegden. Dit schijnt nu wel maar eene tamelijke snelheid, naar gij moet bedenken dat de Russen verscheidene malen den schijn aannamen als wilden zij op verschillende punten weêrstand bieden, terwijl zij bij uwe voorwaartsche beweging op alle punten vrijwillig weken. Onze bewegingen moesten derhalve naar strategische beginselen worden berekend; zij hadden veel van eene bestendige marsch-manoeuve, waarbij men dikwijls genoodzaakt was halt te maken, om de gedetacheerde zijkorpsen of nieuwe berigten in te wachten, dat veel tijd kostte. Voor 't overige hebt gij 't zelf erkend en ook ondervonden, dat het onderhoud van zulke strijdmassa's veel zwarigheden heeft en veel overleg vereischt.»

KAREL. «Goed; het zij zoo. Maar wel bezien had toch de gedeeltelijk voorbedachte wederstand der Russen u niet dan voordeel moeten aanbrengen, terwijl het volhardend terugwijken mijner tegenpartij mij slechts nadeel aanbragt. In het algemeen was PETER onder alle opzichten gevaarlijker dan ALEXANDER. De laatste, die toenmaals in de kunst der oorlogsvoering nog geene praktische ondervinding had opgedaan, wilde evenwel de operatiën in persoon leiden, in welk zonderling denkbeeld de generaal von PFULL hem versterkte, wiens onbekwaamheid genoeg gebleken was uit de allezins ondoelmatige keus van het legerkamp van Drissa. Onder zulke omstandigheden kon men talloze misslagen voorzien, en gij, de bekwaamste en meest ervaren veldheer van uwen tijd, die het sterkste en krijgshaftigste leger aanvoerde dat ooit in 't veld getogen is, had met grooter zelfvertrouwen moeten voorwaarts rukken, althans tot Smolensko. PETER, daarentegen, alhoewel in den oorlog meer ervaren dan ALEXANDER, was verstandig genoeg om het opperbevel aan zijnen veldmaarschalk SCHEREMETJEW over te laten, en bleef alleen bij het leger om in twijfelachtige gevallen te beslissen, wat men doen of laten moest. Daardoor bestond er veel meer planmatigheid in de verdediging van zijn land; hij hield de achterhand in 't oorlogsspel en noodzaakte mij tot grootere voorzigtigheid.»

NAPOLEON. «Gebrek aan beradenheid was nooit mijn zwak;

ook was ik zoo innig overtuigd van mijne overmagt, dat ik aan den gelukkigen uitslag niet twijfelde. Maar bedenk toch, koning KAREL, dat men niet naar welgevallen marcheren en opereren kan, dat de troepen ook onderhoud moeten vinden, en dat mijne soldaten niet zoo gewoon waren aan het honger lijden als de uwe. Nadat ik mij te Wilna een genoegzaam overzicht van den staat en de sterkte mijner tegenpartij verschaft en de overtuiging gekregen had, dat mijner snelle voortwaartsche beweging niets in den weg stond, besloot ik het vijandelijk centrum door te breken. Maar weldra ontwaarde ik dat ik mij op een krijgstooneel bevond met geheel eigenaardige hinderpalen. Mijne groote legerparken waren nog verre ten achteren en konden over de landwegen, die door de acht dagen langdurige regens, uitermate doorweekt geworden waren, de troepen niet snel genoeg volgen. Ik beval derhalve dat de troepen zich-zelfen voor veertien dagen van levensmiddelen moesten voorzien en nam den marsch naar Witepsk aan vóór dat die requisitiën waren ten einde geloopten. Mijn majoor-generaal (chef van den generalen staf) BERTHIER, kan u zeggen welke inspanningen er gedaan werden om zoo snel mogelijk te kunnen voortrukken.»

BERTHIER. «Het bevel van U. M. maakte mij niet weinig bezorgd, dewijl ik de mogelijke nadeelige gevolgen voorzag. Bij het leger dat Rusland binnentrok, bevonden zich 1200 stukken geschut, 3000 munitie- en artillerie-wagens, 4000 fourgons met allerlei voorwerpen betrekkelijk de administratie. Reken men hierbij nog de equipages welke den generaals persoonlijk toebehoorden, verder de wagens met het noodige der regimenten, die onder geen scherpe contróle stonden, dan geloof ik niet te overdrijven, als ik zeg, dat 20000 voertuigen van allerlei aard het leger volgden, die gedeeltelijk veel te zwaar of te veel belast waren, om eenige orde in de verbazend lange treinen te houden. Het getal der rij- en trekpaarden van allerlei aard beliep wel 200000. Ongeveer twee derde gedeelten dezer wagens bevonden zich bij het hoofdleger of volgden het. Ieder krijgsman van ondervinding zal mij moeten toestemmen, dat ik onmogelijk de beweging van dien verbazenden legertrein regelen kon; ik moest dus alles aan de korpsbevelhebbers overlaten. — Evenzoo was het met de bevolen verpleging van veertien dagen gesteld, die wij met al de daartoe noodige transportmiddelen in Oost-Pruissen en Lithauen moesten heffen; landen die buitendien reeds veel van onze doormarschen hadden te lijden gehad. Er werden daar alleen 26580 wagens en 79160 trekpaarden gerequireerd. Doch ook de korpsbevelhebbers wisten zich niet te helpen; zij wierpen deze nieuwe zorg op de divisiegeneraals; deze weder op de brigade-generaals, enz. Daardoor ontstond in deze requisitie, die met de grootste omzigtigheid en zorg had moeten geschieden, zulk eene onregelmatigheid en willekeur, dat er veel bedrog en de schreeuwendste buitensporigheden bij plaats grepen, waarvan ik veel te laat onderrigt werd om de schuldigen te kunnen straffen en het misbruik te weeren. Het ergste was dat van de met schromelijke hardnekkigheid bijeenverzamelde levensmiddelen *volstrekt niets tot het leger kwam.*»

KAREL. «Maar zeg mij toch, generaal, hoe konden dergelijke ongeregelheden reeds in het begin van den veldtocht voorkomen?»

BERTHIER. «Sedert twintig jaren voerden wij bijna onafgebroken den oorlog en begonnen in vele dingen wat trager te worden. Geen spoor was er ook meer van die republikeinsche eenvoudigheid welke men in vorige tijden bij ons opmerkte. Militaire praal was in de plaats er van getreden, terwijl dikwijls de middelen ontbraken om de kosten daarvoor te bestrijden, zoodat het mee-

rendeel der hoofd-officieren zich op kosten des lands zocht te verrijken. De administratie was gedeeltelijk in handen van personen, die slechts hun eigen voordeel op 't oog hadden, en er geen gewetenszaak van maakten om hunnen roof met de geringste leveranciers te deelen. Op die wijze hadden er ongelooflijke verspillingen plaats en leden onze troepen het schromelijkst gebrek. Reeds toen men pas den Niemen overgegaan was, moesten de regimenten in hunne eigene behoeften voorzien. Later bekommerde zich niemand meer om de verpleging.»

BERTHIER zweeg en zag zijnen keizer aan, als of hij van hem weten wilde, of hij nog meer van deze *partie honteuse* van het groote leger mogt openbaren. Maar NAPOLEON was in nadenken verzonken en scheen met zijne gedachten ver heen te dwalen. PONIATOWSKY, MURAT en NEY mompelden overstaanbare woorden; REHNSKÖLD en LÖWENHAUPT wisselden eenige beteekenisvolle blikken, als hadden zij willen zeggen: Op onzen togt naar Rusland was er ook geen overvloed, maar onze eischen waren in 't veld niet groot, en de natuurlijke eenvoudigheid onzes konings, die alle inspanningen en ontbeeringen der troepen vrijwillig deelde, gaf onzen troepen eene groote zedelijke kracht, die zich in tijden van groot ongeluk schitterend handhaafde. — GYLLENKROOK, die digt achter mij zat, fluisterde mij toe, dat koning KAREL goed onderrigt was van de misbruiken in het fransche leger, en ze steeds voor de voornaamste oorzaken van den ongelukkigen afloop van dien veldtocht had gehouden, daar toch de gelukkige uitkomst niet afhing van het getal, maar van de deugdzaamheid der strijders, in de ruimste beteekenis van het woord. «Zulke groote legers» — voegde hij er bij — «verteeren zich zelve, en voeren in een land als Rusland, in verhouding, veel minder uit. Wij Zweden, waren zekerlijk te zwak voor zulk eene groote onderneming en moesten eindelijk wel bezwijken; maar de Franschen waren te talrijk om sterk te kunnen blijven, of de voorbeeldigste orde en zorg had in het legerbeheer moeten gebeerscht hebben. Het buitengewoon verlies aan zieken en achterblijvers, bij Smolensko reeds bijna een derde gedeelte bedragende, evenzeer als de armzalige toestand der paarden, geven er het bewijs van. Zulke verliezen hebben wij nimmer gehad, en toch veel hardere ontbeeringen moeten verduren dan de Franschen op hunnen voortwaartschen marsch. Zelfs hun terugtogt van Moskau naar Wilna was zoo bezwarend niet als onze winter-veldtocht van 1708—09, toen wij de strengste koude moesten doorstaan.» — Ik wilde hierop voor 't oogenblik geen tegenbedenkingen maken, want mijne opmerkzaamheid was geheel op den koning van Zweden gevestigd, wiens navorschende blik den geheelen kring doorliep, en eindelijk op NAPOLEON bleef rusten, dien hij nu met de volgende woorden uit diens droomerijen deed ontwaken:

KAREL. «Ik verzoek mijn keizerlijke broeder zich door het leedgevoel over het verledene, niet zoo sterk te laten wegslepen, en ons liever te verklaren hoe het kwam, dat gij de vereeniging uwer tegenpartij, wien men in 't algemeen veel besluiteloosheid en langzaamheid moet te laste leggen, niet verhinderen kondt.»

NAPOLEON. «Vergeef mij, koning KAREL, dat ik nog zoo veel magt op mij-zelfen niet heb verkregen, om mij geheel boven de aardsche gedachten te verheffen; over honderd jaren zal mij dat wel gemakkelijker vallen; thans echter verbittert het mij nog dikwijls, dat zoovele mijner plannen, die ik rijpelijk had overlegd en met beleid beraamd, mislukten, terwijl dan weder het toeval mij grootere voordeelen verschaft, dan ik eenigzins had durven verwachten. Ik had de langzaamheid en onkunde der Russen bij Austerlitz en Friedland leeren kennen, maar tevens ook

hunne dapperheid en de muurvastheid hunner massa's. De ontdekking van het laatste noopte mij, altijd zóó te opereren, dat ik bij den gewenschten slag eene aanzienlijke overmagt aan mijne zijde had, om de overwinning te behalen met een geëvenredigd gering verlies. De werking van strategische berekeningen zijn echter op zulk een uitgebreid krijgstooneel minder zeker; ook viel het mij moeilijk op den marsch van Wilna naar Witepsk, nauwkeurige berigten van de bewegingen mijner tegenpartij te bekomen, want de Polen hebben een heimelijken afkeer van bespieding, en de rossische joden, wier inlichtingen de eenige waren die ik bekom, vertrouwde ik niet veel. Bovendien bedroeg ik mij ook in menige gegronde onderstelling, zoodat de omstandigheden, op het oogblik dat ik de vruchten mijner strategische operatiën hoopte te plukken, telkens geheel veranderd waren, en ik dus andere bevelen moest geven. Het onverwacht verlaten van het met groote kosten daargestelde legerkamp bij Drissa, waar ik BARCLAY hoopte in te sluiten, deed mijn offensief plan tegen diens leger grootendeels te niet gaan. De late verschijning der Oostenrijkers op het krijgstooneel en JEROME's langzame bewegingen maakten het BAGRATION mogelijk om zich aan den verdelgenden slag te onttrekken, en DAVOUST was, in weerwil van al zijne stoutheid, die hem bij Mohilew duur had kunnen te staan komen, buiten staat om dien misslag te vergoeden. Tot overmaat van ongeluk leverde de maand Julij vele koude regendagen op, hetwelk de bewegingen nog bemoeijelijkte, het getal zieken op eene verontrustende wijze vermeerderde, de meeste aangevoerde levensmiddelen bijna onbruikbaar maakte, en ons in een' zeer onaangename toestand bracht.

«Na de vereeniging der beide russische legers bij Smolensko (den 4^{den} Augustus) moest ik mijn operatieplan op nieuw wijzigen. De sterkte der Russen bij Smolensko schatte ik op 120000 man, behalve de kozakken, die mij van alle zijden omzwermden en al mijne bewegingen vertraagden. De korpsen die tusschen Witepsk en Orsza waren geëcheloneerd en mijn centrum uitmaakten, bedroegen nog ongeveer 180000 man. Dit was eene genoegzame overmagt om mij van de overwinning te verzekeren; wilde ik echter vruchten van haar plukken en tot Moskau voortrukken, dan moest ik sterker zijn. Tijdens mijn verblijf te Witepsk, dat bovendien noodzakelijk was uithoofde van den uitgeputten staat van alle troepen, werden er geheel onverwachte berigten ontvangen. Ik had gehoopt dat het voorwaarts rukken van mijn centrum ook de voorwaartsche beweging mijner beide vleugelkorpsen zou bevorderen. Ik hield den generaal REYNIER met zijne 20000 Saksers sterk genoeg om den generaal TORMASSOW aan den Styr het hoofd te bieden, daar deze, naar gezegd werd, ook niet meer troepen had; maar TORMASSOW was omtrent 40000 man sterk, verwachtte nog versterking uit het zuidelijk Rusland, en bracht de Saksers in zulk een' gevaarlijken toestand, dat ik Vorst SCHWARZENBERG het bevel moest geven, om met de Oostenrijkers over Slonim naar Kobryn terug te marcheren, waar hij echter te laat aankwam. — Den hertog van Tarente (MACDONALD) had ik met 30000 man naar Riga gezonden, en den hertog van Reggio (OUDINOT) met 30000 man bij Polozk gelaten; beiden konden zich op den regter Duna-oever niet uitbreiden en hadden zelfs moeite om zich in hunne stellingen staande te houden; ten laatste moest ik hen nog versterken.»

«De hardnekkige volharding der vijandelijke vleugelkorpsen in hunne voorwaartsche stellingen was mij eene zeer verdrietige omstandigheid. Ik had zulk eene stoutheid bij mijne tegenpartij niet gewacht. De beweegreden lag in staatkundige gebeurtenissen,

die ik eerst thans vernam, te weten, in de naauwelijks mogelijk geachte vredesluiting tusschen Rusland en de Porte, waardoor het leger onder TSCHIRSCHAGOW tegen mij beschikbaar werd, en ten anderen, in het verdrag tusschen Rusland en Zweden, dat gelegenheid gaf om het leger dat in Finland had gestaan, te doen aanrukken. Deze gebeurtenissen maakten mijn toestand zeer moeilijk. Ik had te kiezen tusschen den verderen marsch voorwaarts, halt te houden, of den terugtogt. De laatste keus zou de openlijke bekentenis mijner zwakte of overijling geweest zijn. Halt te houden en de aankomst van de uit het zuiden en noorden aanrukkende russische troepen af te wachten, zou veel van een domme streek hebben gehad, ook werd ik dan in den aanstaanden winter noch door rivieren, noch door moerassen tegen flankaanvallen beveiligd. Ik moest derhalve wel de offensieve beweging voortzetten, en nog voor het einde van het jaar eene groote beslissing zien te verkrijgen, hetgeen mij dieper in Rusland bracht dan mij lief was.»

KAREL. «Dit besluit, heer broeder, was even kloek als verstandig, en ik kan mij naauwelijks begrijpen, hoe men u daarover heeft kunnen berispen. In een zeer bebouwd land en op een veel minder uitgebreid krijgstooneel hadt ge wellicht eene centrale stelling kunnen nemen en gelegenheid vinden om den eenen vijand na den anderen te slaan; in Rusland gaat dat echter niet, en in uwen toestand kondt ge niet te halvent staan blijven. — Veroorloof mij echter ééne opmerking, mijn vriend; gij hadt toch wel aan de mogelijkheid kunnen denken eener vredesluiting tusschen de genoemde mogendheden, en uit dien hoofde den veldtogt eenige maanden vroeger mogen openen; dan zouden de omstandigheden gunstiger voor u geweest zijn, welke uitslag uwe operatiën ook mogten gehad hebben. Deze vertraging komt mij voor een misslag te zijn.»

NAPOLÉON. «Ik kan u daarin niet volkomen gelijk geven, koning KAREL; geen schepsel kan alles vooruitzien; de mogelijkheid eener zaak moet een veldheer zonder noodzaak niet te ver heenleiden, anders wordt hij ten laatste geheel en al besluiteloos. Ik had buitendien nog eene persoonlijke reden om den veldtogt niet vroeger te openen. Ik wilde niet reeds in den eersten veldtogt tot Moskau voortdringen, maar slechts ALEXANDER's magt door eenige zware slagen doen wankelen, hem daardoor bevreesd maken om den kampstrijd voort te zetten, en tot vrede gezind maken. Ziedaar mijn wensch. Zoo ik den oorlog vroeger begon, zou ik tegen mijn' wil reeds in den eersten veldtogt tot Moskau gekomen zijn, waar ik den winter door toch niet zonder velerlei gevaar kon verblijven. Ik wilde dus mij-zelf een' grensmaal stellen, om niet zonder dringenden nood in verlegenheid te komen; maar het ging mij gelijk het alle menschen gaat, de gebeurtenissen sleepten mij voort; mij bleef ter naauwernood eene keuze over.»

KAREL. «Uw toenmalige toestand gelijkt in vele opzichten den mijnen bij Smolensko. Ook ik mogt niet staan blijven; ook ik moest eene beslissing zoeken, maar kon ze slechts met MAZEPPA's hulp verkrijgen; daarom sloeg ik een' anderen weg in, die echter tot mijn verderf leidde, daar MAZEPPA een zeer magtelooze bondgenoot geworden was. Uw weg was korter, maar niet minder vol gevaar, want de gevechten bij Smolensko, Valutina Gora en Borodino hebben u misschien 60000 man gekost, en even zooveel gingen er tot Moskau door allerlei andere oorzaken verloren (1).

(1) Zoo hier slechts de verliezen der Franschen bedoeld worden op den weg van Witepsk naar Moskau, dan kunnen de opgaven juist zijn. Van Kowno tot Moskau heeft echter het fransche leger veel meer verloren.

Het hoofddoel werd niet bereikt, want ALEXANDER dacht minder dan ooit aan den vrede.»

NAPOLEON. «Dat juist is de oorzaak mijner nederlaag geweest; ik kreeg daarvan reeds eenig vermoeden op den marsch van Smolensko naar Moskau. De Russen deden zich hier op eene wijze kennen zooals ik bij hen nog niet waargenomen had. Hun terugtocht was eene dagelijksche, geregelde tegenstand, met geringe kracht-inspanning, die mij niet te min noodzaakte telkens op een' hoofdslag voorbereid te zijn. Daarbenevens werd het land dagelijks schaarscher aan menschen, en op den weg langs welken den Russen terugtrokken, werden minder achterblijvers gevonden, dan op dien langs welken wij voorwaarts rukten; zelfs de dooden verdwenen. Deze verschijnselen kenteekenden eene groote volharding en krijgstucht; en het was te vreezen dat de beslissingsslag zeer bloedig zou zijn. Deze tanje volharding van het russische karakter, gepaard gaande met de grootste geneigdheid tot orde en eene zeldzame volgzzaamheid, gaven aan de russische legers eene innerlijke kracht, zooals zij in die mate nooit te voren bezeten hadden, en mijne behaalde voordeelen, bij vergelijking met de uwe, broeder, zeer gering doen schijnen.»

KAREL. «Dat mag ik niet ontkennen; maar gij hadt daarentegen een groot getal voortreffelijke generaals, waarmede de russische generaals in geenerlei opzicht gelijk te stellen waren. Zulk een voordeel, meen ik, had toch wel de schaal mogen doen overslaan.»

NAPOLEON. «Ik geloofde het zelf ook, maar al onze strategische en taktische kunstmiddelen hadden zelden het gewenschte gevolg. Ik moet er bijvoegen dat de onafgebroken inspanningen, ontbeeringen en wederwaardigheden van allerlei aard, waarmede wij van Kowno tot Smolensko te worstelen hadden, niet minder ook de gedachte aan den grooten afstand van onze haardsteden, de generaals en troepen begonnen te ontmoedigen en zelfs de besten mismoedig maakten. Hierbij kwam nog dat nauwelijks de helft mijner troepen uit Franschen bestond, zoodat ik niet onbepaald op hunne trouw en zelfsoffering kon rekenen. Om de ongunstige stemming wat te verzachten, zag ik mij genoodzaakt verzekeringen te geven die niet geheel met de waarheid strookten; ik spiegelde namelijk Moskau voor als de eindpaal onzer inspanningen, niettegenstaande ik zeer goed wist, dat al waren wij aldaar gekomen, de oorlog nog niet geëindigd was. Naar deze belofte getroostte ieder zich alles zoo goed hij kon, en zag zich later des te bitterder te leurgesteld, 't geen mij op den terugtocht van Moskau veel kwaad gebrouwd heeft. Eindelijk kan ik u niet verbergen, koning KAREL, dat tusschen mijne beste generaals niet altijd die goede eendragt bestond, die noodig was om bij onze operatiën elkander wederzijds snel de hand te bieden. Dat bleek bepaaldelijk van Smolensko af, en menige gelegenheid ontsnapte ons daardoor, om den Russen groote afbreuk te doen.»

MURAT. «Als dit verwijt mij moet treffen, dan mag ik niet zwijgen. Waar is het, dat ik bij Valutina en later meer had kunnen uitrigten; maar de hertog van Abrantes (JUNO) was tot geen krachtigen aanval te bewegen, en de prins van Eggmühl (DAVOUST) heeft mij later ook maar slaauw ondersteund. Met de kavallerie alléén kon ik toch den vijand, wiens batterijen zeer voordeelig achter alle engten geplaatst waren, niet uit zijne stellingen verdrijven!»

NEY. «Gij vergeet, koning JOACHIM, dat gij-zelf met de kavallerie altijd te veel ondernaamt, meer dan men van dit wapen vorderen kan en mag, en dat gij weinig gehoor gaat aan onze vertoogen. Door uwe onstuimige aanvallen vóór de aankomst der infanterie, hebt gij meer kwaad dan goed gedaan.»

MURAT. «Van u neem ik zulk eene aanmerking niet kwalijk; maar moest ik den vijand niet zoeken vast te houden, opdat de infanterie tijd bekam om aan te komen?»

NEY. «Natuurlijk, maar het middel was niet goed gekozen. Gij moest toch eindelijk tot de overtuiging komen, dat de Russen ons niet door regtstreekschen tegenstand zochten op te houden, want zij marcheerden telkens af als ik of DAVOUST ons ontwikkeld hadden en tot den aanval wilden overgaan. Dit stelsel hebben de russische generaals gedurende den geheelen terugtocht van Witepsk tot Moskau gevolgd, en wij hadden er wijzer door moeten worden. Middelerwijl de generaal ROSEN met de achterhoede eene stelling nam, die slechts voor kortstondigen wederstand dienen moest, hielden de massa's achter hem, ter wederzijde van den grooten weg; rustig halt en zetteden zonder overijling den terugtocht verder voort, zoodra ROSEN het bericht zond dat onze infanterie zich tot den aanval gereed maakte. Onze steeds in massa vereenigde kavallerie werd bij iedere beek, bij iederen hollen weg, bij ieder boschje, aan iedere brug opgehouden, hare geleerden werden door het russische geschutvuur dagelijks meer gedund, en de infanterie kon bij hare aankomst alleen getuige zijn van den vijandelijkten terugtocht, dien wij nauwelijks durfden vertrouwen, daar hij gedekt werd door sterke ruitermassa's, en meesterlijk uitgevoerd. Door die handelwijs verloren wij dagelijks bijna eens zooveel manschappen als de Russen, die er des te meer zelfvertrouwen door wonden.»

MURAT. «Maar, kon ik dat alles verhinderen? kon ik de Russen gebieden stand te houden en te wachten tot wij gereed waren?»

NEY. «Dat wel niet, maar gij hadt minder moeten opdringen, uwe kavallerie-massa's bedekt moeten plaatsen, in 't algemeen meer moeten sparen.»

NAPOLEON. «De koning van Napels handelde toenmaals geheel in mijnen geest. Te oordeelen naar hetgeen wij thans weten, zou het wellicht beter geweest zijn als wij de reserve-kavallerie hadden laten marcheren achter het legerkorps dat aan de spits was. Maar ook dan is het de vraag, of de uitslag anders zou geweest zijn; het hoofdgebrek lag in uwe slechte onderlinge goede verstandhouding, waaraan gij, mijne heeren, gezamenlijk schuld draagt. Maar ik mag u. geene verwijtingen doen, want gij hebt u. in den slag van Borodino beter verstaan en elkander wakker ondersteund. Mijn dappere NEY heeft daar zelfs de stoutste verwachtingen overtroffen, en aan hem heb ik hoofdzakelijk deze overwinning te danken, waarom ik hem ook tot vorst van de Moskowa verheven heb.»

KAREL. «Men heeft mij verhaald dat gij op dezen dag niet te bewegen zijt geweest om uwe oude garde in gevecht te brengen, ten einde door haar, zooals anders gewoonlijk geschiedde, de overwinning te beslissen; ook heeft men gezegd dat gij hevig ongesteld waart geweest, en dat zulks u zeer afgemat en besluiteloos had gemaakt. Was dat waarlijk zoo?»

NAPOLEON. «De anekdotenschrijvers hebben ten mijnen koste vele fabels verzonnen, heer broeder; geen hunner heeft het echter zoo bont gemaakt als een mijner officieren, de graaf DE SEGUR, die in den veldtocht van 1812 de betrekking van maréchal des logis van het groote hoofdkwartier bekleede en voor mijne huisvesting moest zorgen. Deze officier, dien ik zeer mogt lijden wegens zijne dapperheid en ridderlijk gemoed, stelde alle losse in het hoofdkwartier loopende praatjes te boek, en gaf later deze verhalen zonder kritisch onderzoek in het licht, onder den grootschen titel: «Napoleon en het groote leger in Rusland.» Hij die bijna dagelijks gelegenheid had mij en degenen die mij omringden ga

te slaan, is later tot het vaste denkbeeld gekomen, dat mij toenmaals eene geestverzwakking was overvallen, en uit dit gestelde leidt hij nu alle ongelukken af. Toen mij het boek op St.-Helena in handen kwam, moest ik aan den eenen kant wel hartelijk om die zotternijen lagchen, maar aan den anderen kant deed het mij leed, dat zoo vele verstandige lieden zijne verhalen gaaf geloofden. Op den dag voor den slag bij Borodino, was ik wel zwaar verkouden, maar gevoelde mij even krachtig als anders, en zou het aan al wie mij omringden niet hebben laten blijken, al had ik mij nog zoo kwalijk bevonden. Het lag in den aard der omstandigheden dat ik met groote omzigtigheid te werk ging. Als men meer dan 400 mijlen ver van zijn land oorlog voert, mag men niet alles er aan wagen. Het is wel mogelijk dat de krachtige deelneming mijner oude garde de overwinning volkomen had gemaakt, maar ik mogt deze steunpilaren mijner magt aan geen eehc blootstellen; hare tegenwoordigheid boezemde den Russen ontzag in, en gaf de geheele magt eene innerlijke vastheid, van te veel gewigt om mij los weg van dien steun te berooven. Leed de garde zulke groote verliezen als de overige korpsen, en had de diversie van de generaals UWAROW en PLATOW tegen mijn linker vleugel gelukkig geslaagd, dan had het mij bij Borodino kunnen gaan als u bij Pultawa.»

KAREL. «Dacht gij toen werkelijk aan mij?»

NAPOLEON. «Zeer zeker, en uw lot was mij eene les.»

KAREL. «ALEXANDER zal u daarvoor dank weten, want zijn leger had door den slag zóó geleden, dat KUTUSOW slechts met groote moeite eene behoorlijke achterhoede bijeen kon brengen. Hadt gij den volgenden dag den aanval vernieuwd, of ten minste den vijand krachtig vervolgd, dan ware het russische leger uiteengeraakt, want de vreeslijke kanonnade had alles uit zijn verband gerukt, en verderen tegenstand hield men voor onmogelijk.»

NAPOLEON. «Het mag zoo zijn, maar wie kon dat weten? Mijne troepen waren door de ongehoorde inspanningen van dezen reuzenslag volkomen uitgeput en tot eene krachtige vervolging buiten staat. De kavallerie, bepaaldelijk, had door het moorddadig geschutvuur, waaraan zij uren lang moest blootstaan, zóó geducht geleden, dat de regimenten zwakke hoopen waren geworden, waarmede niet veel was aan te vangen. De russische kavallerie boezemde ons dagelijks meer ontzag in, hare paarden bleven krachtig, terwijl de onze niets dan stroo en wat groen voeder tot voedsel kregen. Bovendien moest toch deze overwinning, al was zij dan wat minder volkomen, tot Moskau brengen en ik beloofde mij thans daarvan den besten uitslag.»

KAREL. «Dat geloof ik gaarne, maar de ontvolkte en weldra in vlammen verkeerende stad heeft u in nog grootere ongelegenheid gebracht. Ik kan in 't algemeen niet begrijpen, waarom gij daar zoolang bleef. Het bezit dezer hoofdstad had volstrekt geen nut, zoodra gij de overtuiging bekomen had, dat de ontevreden rijksgrooten hunne bijzondere grieven vergeten en slechts aan de ingevingen van hun hof tegen U gehoor gegeven hadden. De troepen vonden daar ook niet wat hun beloofd was, en hunne reeds zeer verslachte krijgstuicht kreeg in de verlatene stad nog een zeer gevoeligen schok.»

NAPOLEON. «Zulke gezegden uit uwen mond, mijn vriend, hebben iets vreemds en doen mij lagchen. Hoe, gij berispt mij omdat ik aan het hoofd van een zegevierend leger vijf weken te Moskau verbleef, alwaar ik de uitwerking mijner zege moest afwachten, en gij-zelf zijt toch vijf jaren met een hoopje vlugtelingen te Bender gebleven, als waart gij een dolend ridder, die daar niets te verzuimen noch te verliezen had. Broeder KAREL,

wat zet u aan? Wilt gij mij goede lessen geven, hoe ik mijn' tijd beter had moeten besteden?»

KAREL. «Vergeet toch niet, heer broeder, dat wij hier op den Olympus zijn. Natuurlijk berisp ik U en met alle regt, want gij waart toenmaals kortzigtig genoeg om op iets te hopen dat niet verwezenlijkt kon worden. Mijne eigene misslagen komen daarbij volstrekt niet in aanmerking; ik heb ze sedert lang erkend en betreurd; maar gij zijt nog zoo ver niet. Gaarne ware ik U toenmaals op het Kremlin verschenen en had u het beeld van den ontzenuwden worstelaar mogen voorhouden; maar ik mogt U niet waarschuwen; het noodlot moest vervuld worden.»

NAPOLEON. «Maar bedenk toch slechts dat een stilstand van vijf weken, na zoo groote inspanningen en onder zulke omstandigheden, zich zeer goed laat verontschuldigen; wat had ik toch beter kunnen doen?»

KAREL. «Deze tegenwerping, heer broeder, komt niet voort uit uw schrander brein; 't is de werking van gekwetste ijdelheid, die men hier geheel moet afleggen. Zekerlijk hadden uwe troepen rust noodig, vooral de paarden. Maar vijf weken behoeft men niet om zich te herstellen, en dit lang verblijf lag ook geheel niet in uw plan. Vergun mij dat ik uwe opregtheid te gemoet kome. Den 14^{den} September waart gij te Moskau binnengerukt, waar U geene deputatie der stad te gemoet kwam om de sleutels aan te bieden; gij vondt daarentegen de ontwijfelbaarste kenteekenen van den nationalen haat, welke U had moeten zeggen dat aan ernstige vredesonderhandelingen van ALEXANDER's zijde niet meer te denken was. Evenwel hebt gij twintig dagen daarop gewacht, en daarna zelfs den eersten stap gedaan, daar gij den generaal LAURISTON met een' brief aan keizer ALEXANDER naar Petersburg zond. In andere soortgelijke gevallen had zulk eene zending uwe operatiën niet afgebroken, maar tegen uwe gewoonte bleef ge LAURISTON's terugkomst te Moskau afwachten, wiens berigten niet zeer bevredigend luiden. Wat de mensch wenscht dat hoopt hij ook, en zoo kwaamt gij er toe om den generaal LAURISTON naar KUTUSOW's hoofdkwartier te zenden, om te vernemen of er nog geen vreedzaamheid ontvangen was. De looze Rus lachte in zijne vuist, want hij wist maar al te goed dat ALEXANDER niet gezind was om aan uwe wenschen te voldoen. Ook hield hij U door allerlei hoop nog eenige dagen binnen Moskau. Ziedaar het eenvoudig beloop der zaak.»

NAPOLEON. «Als gij zoo goed onderrigt zijt, koning KAREL, moest ge ook weten dat ik reeds in de eerste dagen besloten was Moskau te verlaten en naar Petersburg te marcheren. Bij nader overleg oordeelde ik echter dien stap te gewaagd. Het gebrek aan onderhoud in dit ruwe land met deszelfs vijandigezinde bevolking zou mijn leger vernield hebben, ook durfde ik niet wagen het nog verder noordwaarts te voeren. Gij met uwe Zweden hebt zulk een' togt beter kunnen ondernemen, doch ook niet met een leger van 100000 man. Ik kende ALEXANDER's zacht gemoed uit vroegere dagen; waarom mogt ik niet hopen dat hij eindelijk tot den vrede zou gezind worden, nadat hij door dezen oorlog reeds zoo groote verliezen geleden had?» Voorwaar, mijne vooronderstelling was zoo onwaarschijnlijk niet.»

KAREL. «Gij kent de Russen niet, mijn waarde lotgenoot. Hunne bedaardheid wordt bijna door niets geschokt en de lieden die ALEXANDER toenmaals omgaven kenden uwen benaauwden toestand zeer goed. Reeds op uwen voorwaartschen marsch werden de gevangenen met veel zorg uitgehoord, hoe het met de verpleging uwer troepen gesteld was; want de russische generaals kennen door langdurige ondervinding de moeilijkheid van het on

derhoud in zoo weinig bevolkte landen en de nadeelige gevolgen daarvan. Nadat zij nu te weten waren gekomen, dat de troepen wel niet aan graan, maar aan meel gebrek hadden, omdat zij geen molens vondt en de onafgebroke marschen geen gelegenheid gaven om de veldbakkerijen aan te leggen; nadat zij verder vernomen hadden, dat de groote weg met stervenden en bezweken paarden bedekt was, dat de zieken en gekwetsten hunne regementen niet weder konden inhalen en ook uit gebrek aan verpleging meestal stierven — toen konden zij met wiskunstige zekerheid berekenen, dat zij spoedig een aanzienlijk overwigt op U zouden bekomen. De toerusting in het binnenland werden dus met onvermoeiden ijver voortgezet. Alleen de kozakken van den Don leverden 20 nieuwe regementen, meest oude soldaten, die in den oorlog grijs geworden waren, maar nog al het vuur der jeugd bezaten, daar hun gezond verstand hen zeide, dat op eenen onvermijdelijken terugtogt een rijke buit te behalen was. Gij mogt alzoo niet toeven met den terugtogt aan te nemen.

NAPOLEON. «Daartoe besluit de overwinnaar moeijelijk en gij-zelf hebt immers liever andere stappen gedaan?»

KAREL. «Dit is, helaas! waar; maar ik ben door schade-wijzer geworden, en hen dit getuigenis zoowel U als de nakomelingschap schuldig. Toen ik in 1709 in het zuidelijk Rusland trok, gedroeg ik mij als veldheer en vergat mijne betrekking als monarch. Mij dunkt gij hebt somwijlen den tegenovergestelden misslag begaan, ten minste op den terugtogt, toen gij het leger verliet om naar Parijs te snellen.»

NAPOLEON. «Dien stap zult gij toch wel niet willen berispen. Toen ik het leger verliet bestond het nog slechts uit 30000 man geheel moedelooze, uitgeputte en meest ongewapende troepen, zonder kavallerie en artillerie, die eenige honderde mijlen ver van hun vaderland verwijderd waren, de landen van dubbelzinnige bondgenooten hadden doorgetrokken en door het driemaal sterkere russische leger vervolgd werden. Waartoe was mijne tegenwoordigheid er bij noodig? De beste verschooning ligt daarin, dat ik vijf maanden later met 300000 man en 600 gespannen stukken geschut, aan de Elbe-oeveren op nieuw ten strijde gereed stond! Wie anders dan ik had in dien korten tijd zulke toerusting kunnen doen? Hadt gij in het jaar 1708, toen MAZEPPA met leege handen tot U kwam en de eerste veldtogt mislukt was, een' snellen rit naar Warschau afgelegd, om, even als ik, in het volgend voorjaar met een nieuw leger in 't veld te verschijnen, dan zou het met U ook zoo treurig niet afgevoerd zijn.»

KAREL. «'t Is mogelijk dat gij regt hebt; maar was het dan ook te verontschuldigen dat gij de intendanten te Smolensko en te Wilna onkundig liet van de ongelukken die U tot den terugtogt noodzaakten? Waartoe dienden de aldaar bijeengebragte levensmiddelen en den overigen voorraad, daar het onmogelijk was aan de onverwacht aankomende troepen regelmatige uitdeelingen te doen?»

NAPOLEON. «Ook dit gebod de staatkunde. Te Parijs moest ik voor de waarheid uitkomen, om het volk tot de groote offers te bewegen die ik het oplegde. Te Weenen en te Berlijn mogt men mijnen noodlottigen toestand niet vernemen dan op het oogenblik dat hij niet meer te verbergen was; anders zou men spoedig de spies tegen mij hebben gekeerd.»

KAREL. «Dat is eene dubbele dwaling, mijn vriend, want vooreerst kondt gij toch niet gelooven dat uwe ongelukken lang onbekend zouden blijven, en ten anderen behoorde tot eene plotselinge rolwisseling, toch altijd de bewilliging der monarchen. FRANS EN FREDERIK WILHELM waren echter te redelijke menschen

om tot zulk een stap spoedig gereed te zijn, en gij hebt hun in dit opzigt te veel stoute welberadenheid toegekend.»

NAPOLEON. «In de staatkunde moet men nog voorzigtiger zijn dan in den oorlog; ik mogt mijne ongelukken niet bekend laten worden. Wat Smolensko betreft, er hadden zeker betere toebereidselen voor de ontvangst mijner troepen kunnen genomen zijn, doch stand houden kon ik hier toch niet, want KUTUSOW bedreigde mijne terugtogtslijn reeds zeer sterk, en vóór TSCITSCHAGOW'S komst moest ik zoo mogelijk de Berezina overgetrokken zijn. Met groote zorgvuldigheid nam ik maatregelen voor de verdeling van den in Smolensko verzamelden voorraad, maar zij waren ontoereikend om in de behoeften te voorzien.»

KAREL. «Deze bekentenis bewijst genoeg dat gij in dien ongelukkigen veldtogt voor het onderhoud der troepen op verre na de noodige zorg niet besteed hebt. Smolensko was het naastbijzijnd hoofdmagazijn van het groote leger, dat bij zijne terugkomst nog slechts 45000 man telde, er wel graan en meel, maar geen brood vond, en in plaats van het pekelyvlesch, zich met weggevoerde ossen en koeijen moest vergenoegen, waarvan de Russen hen een groot getal voor den neus weghaalden. De voorraad van kleedingsstukken strekte niet eens om de troepen voegzaam voor den dag te doen komen. Ook schijnt gij niet bedacht te hebben dat men tot een winterveldtogt in Rusland voor de troepen pelsen noodig heeft. Gij hadt dit van GUSTAAF ADOLF en van mij kunnen leeren. Waartoe diende toch het lang verblijf te Moskau als er niet beter voor de behoefte der troepen gezorgd werd?»

NAPOLEON. «Vóór de opening van den veldtogt heb ik, even als vroeger, al mijne aandacht op dit punt gevestigd. BERTHER kan daarover zeer uitvoerige inlichtingen geven. Later, bij de snelle bewegingen, konden de wagentreinen de troepen niet meer volgen. Beide massa's bleven voor altijd van elkander gescheiden. Op den terugtogt liet de vijand ons geen tijd om aan maatregelen voor de verpleging te denken.»

KAREL. «Dit bewijst eigenlijk niet anders dan de juistheid der oude, op de ondervinding gegronde stelling: dat de tog van groote krijgslagers in verre landen de kiem van mislukking in zich draagt. In Egypte en Syrie hadt gij reeds eene ondervinding opgedaan, hadt U van de fysieke onmogelijkheid moeten overtuigen, om 300000 man, die zich binnen één dag tijds moesten kunnen vereenigen om aan den eventuelen veldslag deel te nemen, te onderhouden door achterna gezondene levensmiddelen.»

NAPOLEON. «Waren mijne bevelen beter nagekomen, dan zouden wij ook minder gebrek geleden hebben. Ik had voor dezen oorlog 34 bataillons trein opgericht; ieder bataillon bestond uit 150 vierspannige wagens met levensmiddelen beladen. Hiervan was bepaald dat 20 bataillons het groote leger (het centrum) zouden volgen, wier bespanning 12000 paarden bedroeg. De lading bestond uit vier millioenen rations rijst, beschuit of meel. Dat was een mobiel magazijn, hetwelk niet dan in den hoogsten nood mogt aangesproken worden. Ik had daarenboven in Polen en Gallicie tallooze kudden runderen doen aankopen. Wat kon ik meer doen!»

KAREL. «Spreekt men van de aanschaffingen, dan moet gezegd worden dat gij al het mogelijke gedaan hebt; doch in 't algemeen hebt ge te weinig bedacht dat de 12000 trekpaarden dier proviandwagens toch ook voeder behoefden; dat er nog eens zooveel paarden noodig waren voor de in Oost-Pruissen en Lithauen met geweld bijeengeschraapte levensmiddelen; dat een nog veel grooter getal paarden de duizende stukken geschut en munitiewagens moest voort-slepen; dat zich daarenboven nog ongeveer 60000 officiers- en

kavalleriepaarden bij het hoofdleger bevonden; dat gij door streken trokt die de Russen vernield hadden, alsook dat uwe mobiele magazijnen, *onder zoodanige omstandigheden*, U onmogelijk konden volgen, al waren er minder gewetenlooze beambten bij geweest. Waren nu de proviandkolonnen genoodzaakt halt te houden, dan had ook het leger niet verder behooren te marcheren, wilde het niet aan het grootst gebrek overgegeven zijn, waaraan het dan ook werkelijk bezweek.»

NAPOLEON. «En hoe had ik dan naar uwe meening de zaak moeten aanleggen?»

KAREL. «Dat is moeilijk te zeggen, mijn vriend; maar mij komt het voor, dat de oorlog in Rusland op een geheel anderen voet moet gevoerd worden, om groote ongelukken voor te komen. De moeilijkheid om zulke massa's behoorlijk te onderhouden gevoeldt gij reeds bij de opening van den veldtocht; dat hadt u voorzigtiger behooren te maken. Gij hadt dien ten gevolge U niet langer aan het stelsel van centralisatie moeten houden, dewijl het onuitvoerbaar was. Het groot getal bekwame onderbevelhebbers liet zeer wel eene verdeeling der krachten toe. Hadt gij 120000 man voor Riga, Dunaburg en Polozk met eene reserve bij Wilna gelaten; hadt gij 80000 man naar den Dnieper gezonden, met last om die rivier eerst later over te gaan en tot aan de Desna te trekken, Kiew en Czernigow te bezetten, dan bleven U nog 250000 man over, waarmede gij in drie kolonnen naar Mohilew, Smolensko en Witepsk kondt oprukken. Dan zoudt gij drie verschillende legers gehad hebben, ieder met hun bijzonder krijgstooneel en hunne bijzondere taak. Het midden of groote leger had natuurlijk onder uw persoonlijk bevel moeten staan. Deze beschikkingen hadden reeds te Wilna kunnen zijn genomen geworden, men zou daardoor de groote verliezen op den marsch naar Witepsk vermeden hebben. Had DAVOUT reeds dadelijk het opperbevel over het zuidelijk leger gehad, dan zou BAGRATION Smolensko niet bereikt hebben, of daar op uwe bajonnetten gestooten zijn. Uit hoofde van de grootere bekwaamheid in het manoeuvreren uwer generaals en troepen, had men niet te vreezen dat de afgescheidene korpsen door de Russen zouden overhoop geworpen worden; de laatstgenoemden zouden zich slechts te meer hebben blootgegeven, als zij ergens offensief wilden handelen. Hadt gij in den loop der operatiën goede redenen gevonden om tot Moskau voorwaarts te rukken, dan had het met het centrum-leger moeten geschieden, maar slechts met een korps daarvan van omtrent 60000 man, hetgeen men als eene bijzondere expeditie kon aanmerken, voor welke uitvoering de koning van Napels mij zeer geschikt toeschijnt. De maarschalk NEY zou welligt met een ander korps van 60000 man in de rigting van Petersburg, doch slechts omtrent tot in de omstreken van Pleskow hebben kunnen oprukken. Gij behieldt in het centrum dan nog altijd 120000 man, waarmede gij of MURAT of NEY kondt volgen, al naardat uwe tegenpartij opereerde. Het leger aan de Desna zou U levensmiddelen genoeg verschaft, TORMASSOW en TSCHITSCHAGOW in toom gehouden hebben. NEY kon daarentegen eene diversie voor het Noorderleger gemaakt en U de bloedige en vruchteloze gevechten bij Polozk bespaard hebben.

«Naar uwe meening zou men dit eene heillooze versnippering der strijdkrachten hebben moeten noemen. Maar, bedenk toch, heer broeder, dat gij-zelf slechts met omtrent 90000 man naar Moskau gekomen zijt en geen tweede, even sterke magt achter U hadt. Deze «heillooze versnippering» zou U intusschen de vreeselijke verliezen bij de voorwaartsche beweging bespaard en U toch in staat gesteld hebben in verschillende rigtingen beslissende slagen toe te brengen, als slechts de onderbevelhebbers bij gepaste

gelegenheid verstonden uit te wijken. Blijkbaar is 't dat de Russen dan er niet aan denken konden om zich aan de Duna staande te houden. Alsdan zou het mogelijk geweest zijn om het fransche leger naar Petersburg te laten marcheren, terwijl gij-zelf welligt later tot Moskau kondt rukken, zonder dat die marsch U groote offers zou gekost hebben. — Dit operatieplan volgende, verloort gij welligt slechts het derde gedeelte uwer strijdmagt, zoudt alzoo in September met ongeveer 150000 man bij Moskau, met 90000 man bij Pleskow en met 60000 man aan de Desna gestaan hebben, waarbij men nog de troepen kan tellen die gij uit Duitschland liet achterna rukken. Het is de vraag of ALEXANDER in zulke omstandigheden den vrede zoo hardnekkig zou geweigerd hebben, want 't geen hem in die weigering het meest versterkte, bestond in de kennis van den treurigen toestand uwer troepen.»

NAPOLEON. «Niets is moeilijker in de groote krijgspraktijk, dan de toepassing van algemeene beginselen op bepaalde toestanden en betrekkingen. Zoolang ik den oorlog op eene kleinere schaal voerde, bragt mij de zamentrekking der strijdkrachten en het onstuimig voorwaarts rukken langs de kortste lijn tot in het hart van het land, steeds de grootste voordeelen aan. Dat dit zoo dikwijls met den schitterendsten uitslag, aangewend middel ook in Rusland niet aan het doel zou beantwoorden, kon ik des te minder gelooven, daar ook ALEXANDER van Macedonie naar dezelfde beginselen had gehandeld en er verder mede gekomen was dan ik. Waarom moest ik dan van dat beginsel afwijken?»

KAREL. «ALEXANDER van Macedonie is een zeer wegslepend voorbeeld voor veroveringszuchtige vorsten, maar hij voerde oorlog tegen volken die elkander niet ondersteunden, wier oneenigheid hij behendig wist aan te stoken, juist zoo als gij met de vorsten van Duitschland hebt gedaan. De russische ALEXANDER was geen persische satraap, geen indische nabob, maar de magtige alleenheerscher van een gehoorzaam en dapper volk, dat hem afgodisch vereerde; de grooten van zijn rijk wedijverden om zijne gunst, en de weinige slechtgezinden hadden geen invloed genoeg om onrust en tweespalt in het binnenland te verwekken, zonder welke Ruslands magt door geen vreemde magt kan geschokt worden. Ook dáaraan hadt gij niet gedacht.»

NAPOLEON zweeg en werd nadenkend. KAREL liet hem slechts kort aan zijne droomerijen over, naderde hem vriendschappelijk en zeide tot hem: «*De kracht der omstandigheden is altijd grooter dan de wijsheid der menschen, en geen schande is het als men voor haar bezwijkt, nadat men ts voren met inspanning van alle krachten, tegen haar geworsteld heeft.*» Wij mogen dit wel van ons beiden zeggen; derhalve genoeg daarvan voor heden. Hebt ge lust mij nader daarover te spreken, het zal mij genoegen doen. — NAPOLEON beurde op deze vertroostende woorden het hoofd op, antwoordde er toch niets op, maar gaf goedkeurend en stilzwijgend een handdruk. De koning van Zweden ging met STANISLAUS in een zijvertrek en deed ons kort daarop een goeden nacht wenschen.

Zoo eindigde dit gesprek, waarop ik zoo lang te vergeefs gewacht had, en dat, ik moet het bekennen, mij nu niet volkomen bevredigd had. De discussie was noch stelselmatig; noch vrij genoeg, en op de volgreeds der gebeurtenissen werd te weinig acht geslagen. In den beginne dacht ik steeds dat de aanwezende generaals er een levendiger aandeel aan zouden nemen, daar zij in het bloedige drama meerendele hoofdrollen vervuld hebben. Maar de eerbied welken de beide monarchen ook nog thans hunnen voormaligen onderdanen inboezemen, is zeer groot. Wij overblijvenden zetteden het gesprek nog lang voort, en ik moet U

daarover in den volgenden brief velerlei ophelderingen geven welke U van nut kunnen zijn. Voor heden is het genoeg.

NOG IETS

OVER

HET FORMEREN VAN CARRÉ'S.

In den *Spectator* voor de maand September jl., n°. 3, eenige wijzen over het formeren van Carré's gelezen hebbende, heb ik vermeend ook iets daaromtrent op het papier te kunnen zetten, met de hoop dat dit weinige niet ongunstig door het lezend publiek mag worden opgenomen, waarom ik de redactie van den *Spectator* verzoek het onderstaande eene plaats in haar blad te willen inruimen.

Men is ten allen tijde doordrongen geweest van het gewigt eener doelmatige formatie tegen vijandelijke kavallerie-aanvallen. Het doel der infanterie is, om zich op de eenvoudigste wijze daartegen te dekken, waartoe ik het onderstaande voorstel:

KOLONNE D'ATTAQUE EN CARRÉ TEGEN DE KAVALLERIE.

Er wordt verondersteld dat het bataillon op twee gelederen staat, en in 8 pelotons afgedeeld is. Wanneer de bataillons-kommandant de kolonne d'attaque wil formeren, kommandeert hij:

1. *Kolonne d'attaque op het midden.*
2. *Bataillon links en rechts = OM.*
3. **MARSCH!**

Dit wordt op dezelfde wijze uitgevoerd als in de bataillons-school verklaard is, met dit onderscheid, dat de regter guide van het 6^e peloton, iets meer dan eene sectie-distantie neemt.

Om uit deze kolonne eene tegen de kavallerie te formeren, wordt gekommandeerd:

1. *Verdubbelt de rotten, en naar het midden aangesloten.*
2. **MARSCH!**

Op het tweede kommando verdubbelen zich de onevene rotten, even alsof die beweging uit de regter flank geschiedde, met uitzondering van het rechts-om maken, waarna de regter pelotons links, en de linker pelotons rechts aansluiten tegen den in het midden geplaatsten regter guide, die zich niet moet verroeren.

Om uit deze kolonne het carré te formeren, wordt er gekommandeerd:

1. *Pelotons rechts en links zwenkt.*
2. *Formeert het carré.*
3. **MARSCH!**

Dit geschiedt even als in de bataillons-school.

De zijden van het carré nu uit vier gelederen bestaande, kan de bataillons-kommandant het 4e gelid gebruiken om te tiraileren; daartoe wordt gekommandeerd:

Vierde gelid en tirailleur.

Op dit kommando gaat het 4e gelid rechts van elk peloton, door de opening welke de pelotons-kommandant, vervullings-onderofficier of guide daarstellen, en formeert zich zoodanig, dat n°. 1 en 2 van ieder peloton, het eerste tirailleurrot, n°. 3 en 4 het tweede, enz. om te tiraileren uitmaken, terwijl zij tevens hunne respectieve pelotons dekken. De bataillons-kommandant houdt nu drie gelederen ter zijner beschikking, om het gelederen- of twee-gelederen-vuur te kunnen uitvoeren.

Om de kolonne te herstellen wordt gekommandeerd:

1. *Herstelt de kolonne.*
2. *Pelotons achterwaarts rechts en links = RIJGT U!*

Dit geschiedt even als in de bataillons-school, met deze uitzondering, dat de twee achterste pelotons slechts eene sectie-distantie achterwaarts marcheren, halt houden en in front herstellen.

Ten einde deze kolonne weder op twee gelederen terug te brengen, wordt er gekommandeerd:

1. *Herstelt de gelederen.*
2. **MARSCH!**

Op het tweede kommando openen zich de onevene rotten der regter pelotons rechts, en die der linker pelotons links, om plaats te maken voor het inspringen der evene rotten, waarna de pelotons zich naar den, in het midden onbeweeglijk staande guide aansluiten.

Het deployment der kolonne geschiedt even als in de bataillons-school is verklaard.

Opmerking.

Wanneer het bataillon op drie gelederen staat, wordt de kolonne d'attaque en het carré op dezelfde wijs als hierboven verklaard is, geformeerd, gevende dit geene verandering in de kommando's en uitvoering; het carré heeft tevens de zes gelederen-stelling van dat uit de Linie-School.

BEPALINGEN VOOR DE TIRAILLEURS BUITEN EEN CARRÉ.

In de veronderstelling dat zich tirailleurs buiten het carré bevinden, en er geblazen wordt:

- 1°. *Verzamelen.* Trekken de tirailleurs, door de opening waaruit zij gegaan zijn, binnen het carré terug en stellen zich in hun gelid.
- 2°. *Appel.* Begeven zich de tirailleurs spoedig op één gelid voor het eerste gelid van het peloton waartoe zij behooren, vallen op de regter knie, steunen de kolf van het geweer tegen dezelve, en brengen de bajonet eenigzins voorover, waarna het carré het gelederen- of twee gelederen-vuur kan uitvoeren.
- 3°. *Formeren van massa's tegen kavallerie.* Begeven zich de tirailleurs spoedig naar de hoeken van het carré, om deze op de volgende wijze te dekken: die van de voorflank op

den rechter hoek van dezelve; die van de rechter flank eveneens, op den rechter hoek van deze, enz., allen op twee geleederen met de vleugels een weinig naar achteren gebogen; zij vellen het geweer en vuren niet eerder, dan wanneer de cavallerie tot op 40 of 50 passen genaderd is. Na gevraagd te hebben vellen zij dadelijk weder; terwijl op het signaal *Verspreiden*, de tirailleurs zich dadelijk links uitbreiden, om de respectieve flanken van het carré te dekken.

GORINCHEM, den 20. October 1845.

De Majoor,

FRANTZMANN.

ERRATA.

In het artikel *Oscar de Eerste en het Zweedsche leger*, in N°. 4 en 5 van dezen Jaargang zijn de volgende drukfouten ingeslopen:

Bladz. 69, 1e kol., reg.	1	in het motto, staat: ehrsüchtigen; lees: ehrsüchtiger.
» — » »	3 v. o.	staat: Bantasteen; lees: Bautasteen.
» — 2e » »	11 v. b.	» Dujep; » Dujep.
» — » »	14 v. o.	» vonden Amerika uit; lees: vonden Amerika.
» — » » in de noot,	»	» d'Onsoen, » d'Onsson.
» 71, 1e » »	15 v. b.	» Streemsholm; » Stroomsholm.
» — 2e » »	8 » »	» (uithrifying); » (utskrifning).
» 72, 1e » »	6 v. o.	» laboureur; » labourer.
» 73, » »	17 » »	» KARL OF FORSELL » KARL AF FORSELL.
» 91, 1e » »	1	in het motto, staat: ehrsüchtigen; lees: ehrsüchtiger.
» 92, 2e » »	16 v. b.	» regiment Soea; lees: regiment Svca.
» 93, 1e » »	2 » »	» dan maken hunne pelotons de tirailleurs-section; lees: dan maken twee hunner pelotons de tirailleurs-section.
» — 2e » »	19 » »	» Prithiof; lees: Frithiof.
» 94, 2e » »	1 » »	» Askersund; » Achersund.
» — 2e » »	16 » »	» Landskrona, Malmoe, Bohus-Jonkoeping; lees: Landskrona, Malmö-Bohus, Jönköping.

BIJLAGE VI.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 14de DEEL, N°. 6.

Maand December 1845.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot luit.-kol.: de maj. H. de Haze Bomme, adjudant van Z. K. H. den Prins van Oranje. Bij het 1ste reg. lans., tot komm.: de luit.-kol. J. J. Habets, van het 2de reg. drag. Bij het 2de reg. drag., tot luit.-kol.: de maj. J. van Akerlaken, van het 1ste reg. drag. Bij het 1ste reg. drag., tot maj.: de ritm. der 1ste kl. R. J. A. van Grotenhuis, van het 2de reg. drag. Bij het 3de reg. drag., tot ritm. der 1ste kl.: de ritm. der 2de kl. A. J. Ziegeler, van het reg. De functiën opgedragen van chef van den staf bij de 1ste brig. der 1ste div. inf. en van adj. van den komm. dier brig.: aan den kap. der 3de kl. J. R. C. de Suarz, van den generalen staf. Bij de geneesk. dienst van

het leger in Oost-Indie, tot offic. van gez. der 3de kl.: de heer med^e. doctor J. Einthoven.

Eervol ontslagen.

De 2de luit. op non-act. J. W. A. Cremer, van het wap. der kav.; de offic. van gez. der 3de kl. op non-act. J. R. Ooijkaas, beiden op het daartoe door hen gedaan verzoek.

Het traktement van non-activiteit toegelegd aan:

Den generaal-majoor A. F. J. F. J. B^{an} van Omphal, buitengewoon adjudant van Zijne Majesteit.

Tijdelijk op het daartoe door hem gedaan verzoek op non-activiteit gesteld, buiten eenig bezwaar der schatkist:

De 1ste luit. J. Kuhle, van het 8ste reg. inf.

Overleden.

De 1ste luit. J. T. G. Jonk, van het 8ste reg. inf.

BILLAGG VI.

BEHOORLICHE BIJ DEN MILITAIREN SECRETAR. N. DEM. N. 6

Maand December 1813.

LAATSTE BEROEPINGEN, OVERHEERENINGEN
EN VERBODINGEN BIJ HET LEGER.

VERODING:

Tot afschaffing: de maj. H. de Hinc Banno, adjudant
van N. E. H. den Prin van Oranje. Bij het 1ste reg.
reg. degen. de luit.-kol. A. J. Hebeke, van het 2de
reg. degen. bij het 2de reg. degen., tot luit.-kol.: de cap.
E. van Alstaden, van het 1ste reg. degen. bij het 1ste
reg. degen., tot maj.: de luit. der luit. H. J. A. van
Oudenburg, van het 2de reg. degen. Bij het 2de reg. degen.
tot luit. der luit. kol.: de luit. der luit. kol. W. J. W. W. W.
van het 2de reg. degen. de luit. der luit. der luit. der luit.
bij de luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
kenn. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
der luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.

dat lager in Oost-Indië, te weten van het 2de luit. der
hooft luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.

Wet van 1813.

De luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
der luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
Ogden, beiden op het 2de luit. der luit. der luit. der luit.

Wat traktament een non-commissioned soldaat
Der luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.

Tydelijk op het 2de luit. der luit. der luit. der luit.
non-commissioned soldaat, luit. der luit. der luit. der luit.

conclustie:

De luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.
Oudenburg.
de luit. der luit. der luit. der luit. der luit. der luit.